

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: DEM. I. DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenc. B-cesi G-le a Țării Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Consilier la Curtea de Apel București	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȘTEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat		

Secretar de Redacție: E. C. DECUSARA, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenței pentru Paris: EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați; Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-ci, Case Com. și Autorit. 800 lei
Avocați 500 „
Magistrați 400 „
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artele, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

Tabla de materii a Curierului Judiciar pe 1923, a apărut. Ea este un adevărat reper-toriu juridic. Prețul 50 lei.

SUMAR

- *Salvați Magistratura*, de d-l avocat Dem. I. Dobrescu;
- *Pentru apărătorii Magistraturii*, de d-l C. A. Romano, președinte la Curtea de Apel București.
- *Remunerațiile magistraților și prestigiul justiției*, de d-l Pascu Dinescu, președinte la Trib. Teleorman;
- *Organizarea justiției. Observațiuni principiale*, de d-l prim-procuror Leon Șiadbey;
- *Judecătorul unic și judecătorii de ocoale*, de d-l judecător Al. S. Călinescu;

Jurisprudență:

- *Casație s. I: S. Eisenstein-Barziloy cu B. Siegler* (Regimul oficiilor de închiriere se aplică numai la imobilele bisericilor și instituțiilor de binefacere controlate de Stat. Art. 1 al. VIII leg-a chiriilor din 1922), cu o Notă de d-l avocat Trajan Alexandrescu;
- *Casație s. III: Bernard Kaufman cu Leon Landman* (Dacă se consideră ca act comercial mijlocul unei vânzări de imobil?), cu o Notă de d-l avocat Al. Velescu.

Salvați Magistratura!

Am spus și repet, cu mâna pe conștiință, că Magistratura țării, ținută în cea mai neagră mizerie, în cea mai mare tentațiune, în mijlocul corupțiunii generale și în mijlocul luxului celui mai desfrânat, trăește numai din marile ei resurse morale, care pentru mine constituiesc o adevărată minune morală. Cuvajul civic al celor doi magistrați arătați în articolele pe care le publicăm aci, evidențiază că nu ne-am înșelat în această credință cinstită. Dar ei de asemenea arată că dacă mai lăsăm pe magistrat să aleagă între mizerie și datorie, prăbușirea morală poate să fie îngrozitoare și iremediabilă.

Problema este pusă cu brutalitate și din ea trebuie să iasă mântuirea Magistraturii. Pentru că, după punerea acestei probleme, astfel cum a fost pusă de

cei doi distinși magistrați, orice om cinstit, orice ministru și orice guvern, care va mai avea un alt gând, care va mai face un alt pas în altă parte decât pentru Magistratură, este un om, un ministru, un guvern criminal.

DEM. I. DOBRESCU

Președintele Uniunii avocaților din România.

Pentru apărătorii Magistraturii

E răzmeriță în țară? se despică catapeteazma bisericii? pentru ce atâta alarmare? Un fapt nepomenit. Un magistrat sub proprie semnătură, pe a sa răspundere, s'a socotit în drept să pună la punct, o-biceiul, ca, aproape periodic, prin presă, să se îngrijeze mulțimea justițiabililor, făcându-se insinuări, aruncându-se grave bănueli, asupra modului cum în genere se împarte dreptatea!

Protestul magistratului ori cât de justificat și necesar ar fi, nu se îngăduie, fiindcă ... nu este în uz sau... nu convine! Și ast-fel, din multe părți și de odată, ca printr'o baghetă magică, s'au ridicat glasu-ri de protestare.

Fără a mai releva pe ceilalți, semnalez numai pe acel care, cu autoritatea ce îi acordă titlul său de fost și foarte probabil viitor apărător oficial al magistraturii, nu s'a ferit de a face o interpretare greșită articolului meu (publicat în Curierul Judiciar No. 1 din 1924) și a alarma exagerat opinia publică.

Când, în plin parlament, s'au adus în sarcina magistraților afirmațiuni despre fapte neexistente; când luându-li-se prin presă apărarea, magistratura a fost și mai rău lovită, par-că ceva s'a rupt în inima mea și atunci, pentru demnitatea corpului judecătoresc și mai ales pentru increderea în justiția română, am muiat pana în lacrimi curate de revoltă sufletească și am scris și subscris acel articol, în care expuneam cu exemple și dovezi nedreptatea și jignirile la cari e expusă magistratura, precum și starea precară a magistraților, rugând pe cei ce le iau apărarea să nu

*o facă în așa fel, încât să împrăstie și mai mult... ne-
increderea!*

Recunosc, nu se cuvine ca un magistrat să continue a polemiza prin publicitate, chiar în chestiuni de breaslă. Deci nu iau replica, spre a mi manifesta îngrijorarea față de monopoliul de dragoste și preocupare, pentru tot ce se referă la magistratură, și pe care, pentru un motiv sau altul, și l consacra d-l Stelian Popescu în articolul „Pentru Magistratură” (din ziarul „Universul” cu data de 21 Ianuarie curent).

De asemeni nu iau replica în scop de a mulțumi distinsului director al „Universului” pentru grația ce mi face de-a putea rămâne în locul în care mă aflu când am săvârșit marele păcat de-a crede că și magistratul poate vorbi când se lovește în cinstea și conștiința judecătorilor.

Dar totuși, ridic din nou cuvântul, pentru că d-l Stelian Popescu comentând articolul meu, care n'a putut fi publicat de cat într-o revistă juridică, deci sustras dela o obștească cunoștință, a interpretat greșit nu numai intenția, dar încă și litera mea.

Departe de mine dorința de-a opri pe cei ce voesc a se preocupa de bunul mers al justiției; departe de mine gândul ca nimeni altul de cat magistratul să nu apere magistratura; departe de mine scopul de a ascunde gesturile suspecte *dar cu totul răslețe* ale câtorva magistrați nevolnici, strecurați probabil când-va, în templul justiției, pe poarta de din dos, deschisă, cate odata, clientelei electorale.

Departe de mine grija de-a împrejmuji cu ziduri chinezești palatele de justiție în cari unele păcate să poată fi ușor acoperite!

D-l Stelian Popescu susținând că eu ași fi interzis orice apărare, mi lasa impresia că a citit numai titlul articolului meu, iară a-și i dat osteneala să citească și sârșitul. De cele mai multe ori titlul nu prevede concluzia; eticheta nu consacra totdeauna conținutul, și eu în articolul din „Curierul Judiciar” conchideam astfel:

„Nu mai acordați magistraturei o apărare, care fiind rău înțeleasă, sau rău exprimată, nu numai că nu o apără dar încă o jignește!” Și înainte de a pune ultimul punct în articolul atât de mult comentat, am conchis: *„Apărați-o... mai puțin, dar considerați-o... mai mult!”*

Iată dar cât de clară reiese concluzia, scopul final. Și acum, ca să fiu și pe înțelesul celor ce n'au voit să înțeleagă, voi zice: *nu apărați magistratura... insultând-o!*

Am susținut și susțin: Femeia Cezarului poate să fie bănuțată, dar totodată acea bănuțală să fie îndrumată spre dovadă!

Cunoaștem zicătoarea amintită de d-l Stelian Popescu: *„Până nu e foc, fum nu ese!”*; dar totuși nu putem admite că: *România întregită este în flacări, numai fiindcă în 2-3 puncte din țară, s'a întâmplat câte un foc de pae!*

Întâlnit-a când-va d-l Stelian Popescu *sublimul și idealul realizat?* Totul, nu e relativ? La două mii trei sute opt zeci și doi magistrați, câți avem azi, nu se pot întâmpla câteva excepții?

Fiindcă câțiva soldați au dezertat în timpul războiului, se poate tăgădui avântul armatei noastre de eroi, recunoscut chiar de inamici?

Fiindcă ar exista un prelat necredincios, se poate susține că toți clericii au devenit athei?

Dacă este adevărat, cum afirmă unul din cei mulți cari au ridicat protestări la apariția articolului meu, că; *„cu o floare nu se face primăvară!”* nu e mai

puțin adevărat că *nici datorită câtor-va buruene se poate contesta splendoarea unei pașiți înflorite!*

Găsiți că este ceva de asanat? Sunt alături de d-voastră! Dacă cineva se îndoește, să citească articolul intitulat: *„Să auzim!”* semnat de mine și publicat în „Universul” No. 103 din 9 Mai 1921 (ca urmare a unor aluzii malițioase aruncate magistraturei în congresul avocaților din acel timp). Încă o dovadă: Când anii trecuți am primit o delegație ce mi da în cădere continua preocupare de bunul mers al justiției, din proprie inițiativă și de acord cu șeful justiției am interpretat personal diferite cercetări cari ne-au dus la decizia de-a forța retragerea a trei magistrați în jurul cărora plutea o atmosferă nesănătoasă, căci în fața lor se ridicau suspecte semne de întrebare! O clipă n'am șovăit atunci, deși unul indirect mă informase că... îmi expun viața!

Iată de ce, dacă cu adevărat ar fi ceva de purificat, subscriu și odată cu mine toată magistratura, desigur, *cu excepția acelor câțiva anonimi cu cari și prin cari semănați și faceți să incolțească neîncrederea față de întreaga justiție română, ceea ce nu este în folosul ordinii și al bunului mers în țară!*

Cunoașteți câte-va cazuri, sunt convins de aceasta, nimic mai simplu, nimic mai sigur, semnalati-le locului în drept și dacă s'ar întâmpla să nu fiți satisfăcuți de rezultat, atunci dați alarma în opinia publică prin presă, fără a uita însă, de-a aduce probe și a cita nume. Numai astfel, dacă cu adevărat există vre-o parte sau părți cangrenoase, se vor putea extirpa din rădăcină!

Părăsiți dar sistema suspiciunilor anonime, cari ruleză prin presă din sezon în sezon.

De la o vreme, fără să fie consfințit în Constituție, se tinde a se recunoaște în mod extra legal o a patra putere în stat: *„Puterea presei”*. Este evoluția timpurilor moderne. Fie bine venită! Cu un corectiv: *să nu abuzeze, să nu devină arbitrară, și în cauza magistraturei așa s'a întâmplat!*

De asemeni, trebuie să recunoașteți că *dacă magistratul prin menirea lui are numai îndatoriri, i se cuvine un singur drept, acela de a-și apăra conștiința și onoarea* chiar cu riscul de a îndispune pe mulți, sau de a rupe cu o tradiție regretabil perpetuată!

În leatul 1924, și în România întregită nu poate să existe o magistratură în stare de robie sau terorizată pe simple bănueli.

C. A. ROMANO

Președinte la Curtea de apel din București

Remunerațiile Magistraților și prestigiul justiției

Toată lumea, care eug-tă și poartă o cât de mică grijă țării și neamului românesc, vorbește, scrie și demonstrează că situațiunea funcționarilor publici este atât de precară, încât, nu poate fi comparată cu a rici unei alte îndeletniciri. din timpul de acum, traiul și viața funcționarilor publici cinstiți și demni fiind mai chinuite decât ale oricăror alți muncitori.

Și, iarăș, nu este nici un secret pentru nimeni că, în mulțimea aceasta de muritori de foame, corpul judecătoresc întâi și, după el, cel ofițeresc, ocupă primele rânduri.

Se știe pentru ce magistrații și ofițerii sufăr și îndură lipsuri, cum nimeni pe lumea asta, în ziua de azi, dintre cei ce sunt deopotrivă cu ei, nu îndură.

În primul rând, și onora și altora, profesiunea le cere atâta demnitate, mândrie, independență, probitate, nepărtinire și exactitate, în îndeplinirea misiunii lor, cât și în

raporturile sociale, cum nici unei alte categorii de slujitori ai Statului nu i se pretinde.

În al doilea rând, cei mai mulți magistrați, ca și cei mai mulți ofițeri, n'au altă avere decât produsul muncii lor, adică salariul ce-l primesc dela Stat, întrucât mai cu deosebire magistraților, le este cu desăvârșire interzis să-și consacre activitatea pentru altceva decât numai pentru împărțirea dreptății celor ce li-o cer și au nevoie de ea.

Și cine ar putea oare spune că n'are nevoie și nu e dornic să vadă înfăptuindu-se, aici pe pământ, cât mai multă și mai neprihănită dreptate?!

Pentru ce se cere și este absolut necesar ca magistratul să nu poarte decât grija unei cât mai bune și mai impunătoare realizări a dreptății, o știe oricine poate și vrea să-și dea seama de ce vrea să zică un judecător bun și drept.

În două numere consecutive ale ziarului *Universul* (No. 17 și 18 din 23 și 24 Ianuarie 1923), un decurând fost ministru al justiției, a învederat pentru toată lumea, atât rolul covârșitor ce-l au într'un Stat, justiția și slujitorii ei, cât și însușirile ce se cer omului care a îndrăsnit să-și ia răspunderea unei asemenea divine misiuni aici pe pământ. În aceeași scurtă, dar luminoasă expunere, s'a arătat și pentru ce este absolut indispensabil ca remunerația ce o primește magistratul să îndestuleze toate trebuințele magistratului și ale familiei lui.

În legătură cu aceste remunerații s'a spus și scris că «magistrații, cu toate lipsurile de cari sunt bătuiți, continuă să și facă datoria».

Se pare însă că, în dorința, bună — nici vorbă — de a păstra neatins prestigiul justiției, se ascund și se tac în mod voit multe și în vremea de acum, chiar foarte multe abateri dela constatarea de mai sus.

Se cuvine însă ca noi, cei ce suntem înăuntrul cetății, pe care cei de afară se fereșc s'o atace, să ridicăm vâul și, cu o clipă mai de vreme, să dăm alarma, pentruca, și prin tăcerea noastră, să nu se ajungă la ireparabilul, ce se pare că nu e prea departe.

Nu sunt puțini la număr avocații, și mai ales în barourile mai numeroase, cari să nu-ți poată preciza măcar un caz, în care judecata s'a urmat și «dreptatea» s'a dat după alte norme decât acelea pe cari le dictează acea *Constans et perpetua voluntas, jus suum cuique tribuere*.

În toamna anului trecut (1922), într'un ziar de seară, s'a produs, în traducere, dintr'o gazetă ceho-slovacă, un articol în care se făcea constatarea că, instanțele judecătorești din țara românească, nu merită încrederea justițiabililor și, ca urmare, se da oamenilor de afaceri ceho-slovaci sfatul să se ferească de a face afaceri pe datorie cu românii și, mai ales, să-și ia toate garanțiile ca, în caz de conflicte de interese, să n'ajungă să fie judecați de judecătorii români.

În același ziar și tot în 1922, un prea distins fost prim-președinte de tribunal, care numai de doi ani a părăsit magistratura pentru directoratul serviciului contencios al unei mari bănci din Capitala regatului, a publicat, sub semnătură proprie, un articol în care propunea băncilor și marilor comercianți să se unească și să hotărască ca, deslegarea oricăror diferende de afaceri ce s'ar ivi între cei ce ar forma asociațiunea aceasta, să n'o mai încredințeze instanțelor judecătorești ale Statului, ci unor tribunale speciale, în a căror compunere să intre tot judecători de profesie, însă nu cei pe cari îi dă întâmplarea și moravurile societății de azi, ci cei pe care asociațiunea și-i va alege dela început, asociații fiind obligați să depună sumele necesare pentru plata judecătorilor lor. Ca urmare a acestei propuneri, acelaș

fost distins prim-președinte de tribunal, făcea cunoscut că Banca, al cărei director este, se înscrie cu un prim fond de 80 000 lei, îmi pare, întrucât citez din memorie, ne mai având la îndemână ziarul vorbit.

Ce înseamnă oare aceasta decât confirmarea constatării facute și de ziarul ceho-slovac?!

Dar să mergem mai departe.

Se știe că, potrivit legii de organizare judecătorească, este interzis oricărui membru al ordinului judecătoresc de a exercita, fie prin el însuș, fie sub numele soției sale, fie prin orice altă persoană, orice fel de comerț; de a fi agent de afaceri, de a participa la direcțiunea unei societăți comerciale sau civile, etc.

Se mai știe că, în toate orașele și, mai cu deosebire, în cele reședințe de județ, s'au înființat și funcționează diferite societăți zise de „ajutor și binefacere“.

Ei bine, credem că nu este rău să se știe că sunt capitale de județ în cari, toate aceste societăți sunt prezidate, reprezentate și conduse efectiv, aproape exclusiv numai de către magistrații locali.

Prevăd că imediat mi se va răspunde: foarte bine, deoarece magistrații sunt cei cărora li se cuvine cel mai mare credit din punct de vedere al dezinteresării și al cinstei.

Convin și eu că tot în rândurile magistraților, — chiar așa cum sunt ei azi — au a se căuta, când nevoia o cere, oamenii cărora să li se poată bănuși mai puțin și cinstea și dezinteresarea. Să-mi fie însă permis a mă îndoi că atunci când, cea mai mare parte dintre ei îndură, ei și familiile lor, lipsuri cari merg până la chinurile lipsei de mâncare suficientă și îmbrăcăminte cuviincioasă, iar ei, magistrații, sunt puși să facă aprovizionarea și distribuirea a tot ce este mai necesar traiului pensionarilor societăților pe cari le conduc și prezintă, să-mi fie, zic, îngăduit a mă îndoi că acești oameni, căci oameni sunt și magistrații, mai pot rămâne absolut cinstiți și dezinteresați.

Mai este oare nevoie de vre-o demonstrație care să evidențieze că justițiabilii, cari știu și văd toate acestea, nu mai acordă acestor magistrați, în special și instituției în general, creditul unui desăvârșit spirit de nepărtinire și înaltă probitate, cari sunt calitățile indispensabile unui bun judecător și că, astfel, prestigiul justiției este scăzut?

Adăogați, vă rog, la acest rezultat și împrejurarea că magistrații cari conduc, prezidează, reprezintă ori se interesează de aproape de așa zisele societăți de binefacere, trebuie să consacre acestor îndeletniciri o bună parte din timpul și munca lor, timp și muncă cari trebuind a fi cheltuite în aceste direcțiuni, sunt răpite scopului de a înfăptui o cât mai bună și mai impunătoare dreptate, care este și trebuie să rămână unica preocupare a magistratului.

Indrăsnesc să cred că, deci, nimeni nu va tăgădui că amestecul magistraților în societățile pomenite, chiar și atunci când ele poartă denumirile I. O. V. ori C. R. sau ramificații ale acestora, poate să profite acestor societăți, însă păgubește și scade în mod învederat prestigiul justiției.

Se știe că tot magistraților li s'a încredințat onoarea de a prezida și conduce toate lucrările, menite și necesare să traducă în fapt împlinit dispozițiunile introduse în Constituțiune în vederea trecerii în proprietatea sătenilor plugari, o bună parte din pământul țării, pământ pe care ei, sătenii plugari, până aci l'au muncit ca învoitori sau clăcași și, deci, spre mai mare folos și traiu bun al altora decât al lor.

Netăgăduit că, nu puțină muncă și pricepere, au trebuit să cheltuiască judecătorii spre a duce la bun sfârșit această lucrare epocală, ținând seamă, între altele, și de

împrejurarea că, pe lângă că erau în joc interesele mari și deci și lupte înverșunate, nu li s'au indicat dela început și în mod precis, normele după cari aveau să-și desfășure activitatea și că, din potrivă, aceste norme au variat din an în an și aproape dela lună la lună și dela om la om.

Este, fără îndoială, un mare merit că ei, totuși, au putut găsi, de cele mai multe ori, firul călăuzitor în acest labirint de decrete, legi, regulamente, circulări, ordine și interpretări la a căror elaborare nu rare ori au avut cuvânt precumpănitor chiar și cei mai modești scriitori de prin biourile ministerelor și diferitelor și multelor așa ziselor Casse de Improprietărire, Co-operative, Obștii și câte alte denumiri mai poartă acestea.

Socotim însă, că nici acest mare merit, recunoscut de toți, și nici prestigiul justiției, nu vor suferi nici o scădere, ci dimpotrivă, dacă se va ști decât mai mulți și, mai ales, de cei ce sunt chemați să vegheze la păstrarea prestigiului justiției și al bunului nume al slujitorilor ei, că au fost și sunt încă în funcțiunile lor judecători cari au găsit că, pentru un motiv sau altul, li se cuvine și lor din pământul expropriat pentru cauză de utilitate națională și, în consecință, într'un fel sau într'altul, și-au apropiat și ei măcar câte un lot de pământ, pe care, cu mijloacele ce le-a pus la îndemână rolul lor de judecători, l-au cultivat și folosit. Ba, unii nu s'au mulțumit numai cu câte un lot și, fiindcă pofta vine mâncând, au mai atribuit câte un lot fie soției, fie soacrei sau chiar și amândorora!

Alți judecători au trecut cu drept la împrumutarea oamenilor cari nu mai aveau nimic comun cu plugăritul și cari de mult nici nu mai sălășluiau prin sate.

Așa, se afirmă că, într'un județ exista undeva pe lângă o judecătorie, un fel de biou, cu diferiți agenți, cari aranjau împrumutarea poliștilor și altor neîndreptățiți.

Alți judecători, nu numai din cei de ocol, au mărit sau au micșorat cota expropriabilă, nu după normele pe cari le indicau legile și situațiunea specială a fiecărei exproprieri, ci după interesul pe care l'a dovedit și pus ori proprietarul expropriabil, ori reprezentanții sau însăși sătenii cu vocațiune la împrumutarea.

Mai este, oare, nevoie de un comentariu?!

Dar, cu curagiu, să mergem ceva mai departe.

S'a spus în Parlamentul țării și repetat în adunări publice, s'a scris și repetat mereu în diferite ziare și publicațiuni și s'au deferit cazuri spre judecarea instanțelor, fapte cari constatau că, în ultimile alegeri generale, s'au petrecut nereguli și că magistrații, cărora și de astă dată li s'a încredințat onoarea de a prezida biourile electorale, cu bună știință, au consimțit și chiar au ajutat ca neregulile să se săvârșiască.

Sunt magistrați cari azi fac pe supărații din cauză că, aleșii rezultați din alegerile sus vorbite, nu și-au împlinit făgăduelile date, în vederea înlăturării cărora acești magistrați n'au mai fost judecători cei buni, adică au abjurat dela „spiritul de nepărtinire și înaltă probitate, cari sunt calitățile unui bun judecător“.

Unii dintre acești supărați judecători, nu se sfiesc să-și mărturisească și azi păcatele și s'arate, în ce fel, X sau Y, au putut să se cheme azi aleșii și reprezentanții națiunii.

Alții, sunt și mai supărați că, nici măcar, nu li s'a hărăzit și lor vreo distincțiune onorifică națională, dacă nu li s'au împlinit pretențiunile în vederea cărora au consimțit să mai înceteze de a mai fi buni judecători.

Și când văd și află, cât de mulți și cine sunt cei cărora li s'a găsit meritul de a fi onorați cu astfel de distincțiuni naționale, merg până la proferarea unor

expresiuni care învederează că supărarea lor atinge marginile revoltei.

Și, pentru sfârșit, fixează aici, sfatul ce l'a dat, acum de curând, un magistrat mai vechiu altauia care, deși are și el 14 ani de vechime în profesie, se vede însă c'a rămas, în ochii celor mai vechi, drept un neînțelegător al vremilor de azi.

„Trebuie să-ți între în cap, dragul meu, că, dacă noi — judecătorii — mai continuăm să rămânem în magistratură, o facem asta numai pentru că ne *speculăm* și noi rolul de judecători, ca să putem trăi“.

Mai este, oare, nevoie de vreo demonstrație care să învedereze că cele mai sus însemnează că dreptatea este de vânzare și că, prin urmare cel care va da mai mult, acela va fi socotit c'o are?!!.

Este înfiorător, nu este așa?!!.

Și cu toate acestea, aci, se pare că se voiește să se ajungă pe toată linia, prin neținerea în seamă nici de ceiace și cum trebuie să fie un judecător și nici în ce condițiuni trebuie să fie el pus, pentru a nu fi expus să se convingă că, altă cale de scăpare nu e, decât sfatul colegului mai vechi în meseria de distribuitor al dreptății!!!

Toate cele ce preced fac parte dintr'un articol mai lung, pe care, acum un an, adică la 14 Februarie 1923, l'am scris și trimis d-lui Stelian Popescu, directorul ziarului Universul, cu rugăminte ca, de va găsi cu cale, să-l publice în ziarul vorbit sub semnătura mea proprie. D-l Stelian Popescu, pentru motive, desigur binecuvântate, a găsit cu cale să nu dea loc în coloanele ziarului, celor scrise de mine.

Văzând că în ultimul timp, chestiunile, cari mă îngrijorau atunci și mă îngrijorează și acum, până la disperare, au fost date pe față, prin scris, în diferite reviste și ziare și prin cuvinte rostite chiar și dela tribuna parlamentului și chiar de către cei mai înalți demnitari ai Statului, am găsit că nu va fi fără folos să se afle că și din rândurile magistraturei a pornit și stăruie și strigătul de alarmă și disperare. Că, astfel, au fost și sunt încă magistrații, — poate cam reduși la număr acum — cari au înțeles că, magistrați fiind, nu le este îngăduit să-și vâre capul în nisip și, lăsându-și corpul afară, să-și închipue că s'au ascuns și că cei de dincolo de bara justiției, nu văd nimic din cele ce se petrec de cealaltă parte a ei, după cum însuși d-l Stelian Popescu a spus-o într'un articol publicat pe prima pagină a ziarului Universul cu No. 14 din 20 Ianuarie 1924.

Pe mine nu m'a supărat de loc constatările care corespund adevărului și nici angajamentele, ce fac și, le iau cei ce se interesează și poartă de grije, în mod sincer, rostului justiției într'un Stat. Din potrivă, subscriu în totul și stăruiesc ca, colegul și bunul meu prieten Hugo Friedman și toți cei ce i seamănă în gânduri și fapte să continue a susține pe cei ce merită și a înfiera și înlătura din tagma corpului judecătorească pe cei ce compromit și pângăresc și prestigiul justiției și pe acei slujitori ai ei, cari, pentru înlăturarea ei, aici pe pământ, au pus la contribuție un șir întins de ani, și toată munca și puterea minții lor și toată curățenia sufletului lor cinstit și demn.

Turnu-Măgurele 24 Ianuarie 1924.

PASCU A. DINESCU
Președinte Trib. Teleorman

ORGANIZAREA JUSTIȚIEI

Observațiuni principiale

Azi, când viața noastră întreagă are un caracter eminemente juridic, când toate raporturile vieții tind la un contract și sfârșesc la un proces, când tot sufletul și toate conștiințele le descoperi în scriptele grefelor judecătorești, se înțelege ce importanță socială are chestiunea de a preciza principiile cari să domine organizarea judecătorească a unui Stat.

Plecând dela principiul cunoscut în filozofia dreptului, că Statul e organizarea constrângerii, în scopul esențial al ideii de drept ca regulator al acțiunii omenești pentru stabilirea și asigurarea în mod egalitar a condițiilor de viață ale societății, găsim față în față două puteri pe cari se razimă viața în Stat, *Legea și Judecătorul*.

Legea, ca o prevedere a intereselor existentei noastre materiale și morale, potrivit nevoilor poporului, și cerințelor timpului, prinde în cuprinsul ei formal apărări, afirmări ori restricțiuni a dreptului fiecăruia dintre noi, realizând o tovarășie solidă și generală între individ și societate, tovarășie în care toți punem o parte din averea, din munca, din sufletul și din corpul nostru și al copiilor noștri, tinzându-se cât e posibil ca dreptatea să se substituie furiei instinctelor și insuficienței morale a omului în existența lui socială. Și cu toată defecțiunea legilor ce cuprind raporturile dintre diferite pături ori clase sociale și în care raportul de putere e marea legiferării, e preferabil, mai suportabil, tocmai pentru cei slabi, puterea reglementată, decât puterea ce poate deveni distrugătoare, când nu-i limitată.

Legea, cuprinzând o idee de drept, stabilește principii generale înăuntru cărora varietatea și mobilitatea raporturilor materiale și morale dintre oameni, vor fi rezolvite și fixate pe aceeași idee de drept și pe aceleași principii de împuternicire Statului: *Judecătorul*.

Prin judecător, Dreptul ajunge o realitate, el dă viață textului de lege.

Oricât de salutară ar fi o idee de drept și oricâte garanții s'ar lua s'o îngrădească, această idee nu va da societății rezultatul dreptății dorită pentru libertatea, siguranța drepturilor civile și politice ale cetățenilor, dacă instituțiile judecătorești și magistratura nu vor fi organizate în așa fel ca să poată într'adevăr răspunde rolului lor de gar. ieni și executori ai legilor.

Organizarea judecătorească are două mari capitole: *organizarea instanțelor și recrutarea și funcționarea magistraturii*.

Aceste două capitole sunt într'o așa strânsă legătură, că niciodată o încercare de rezolvare a problemei judecătorești nu va izbuti, dacă ambele aceste capitole nu vor fi puse în concordanță, aplicându-le ritmului vieții reale a societății.

Principiile pe cari se sprijină actuala organizare judecătorească își au origina în lucrările principale ale lui Bergasse, Thouret, Chambroud și alții din revoluționarii Franței, cari au dus la deciziile Adunării Naționale dela 1790. Adunarea Națională a stabilit instituțiile și gradele lor, a fixat instanțe civile, comerciale, penale, juriul și ministerul public, și a fixat în fruntea edificiului judecătoresc Inalta Curte de Casație, căreia să i se adreseze cei judecați în ultimă instanță, spre a se casa sentințele ori deciziile date în neobservarea formelor, cu violarea legilor sau date prin abuz de putere ori incompetență.

Revoluția franceză, care a fixat prin constituantă puterea judecătorească, ca o putere independentă, dar desmembrată din puterea executivă, subordonând puterei executive numirea judecătorilor, care funcționează cu o

suficientă libertate de acțiune și apreciere, a considerat reforma judiciară ca una din cele mai urgente reforme pentru însănătoșirea societății.

Să privim întâi problema judecătorească română sub aspectul principial al instanțelor.

Franța a adoptat definitiv dela revoluție *principiul celor două jurisdicții: jurisdicția permanentă și jurisdicția sedentară*. La acest principiu trebuie să rămânem, fiind dovedit destul de util în practică. Trebuie însă observat un detaliu al reglementării acestui principiu. În țara românească, lipsită de șosele, de linii ferate, poporul este nevoit să se transporte în modul cel mai primitiv și mai anevoios. În adevăr, țărănul își petrece viața în izolarea întinselor câmpii, departe, departe, în scena sălbatecă a vieții plantelor și animalelor, în tovarășia vegetației puternice. Poporul acesta românesc, care trăiește una cu natura, prinzând masivitatea și coloritul gliei, ai crede că prinde și seninătatea luminei și mândria soarelui. Ai crede uneori că inconștient în sufletul acestui popor se strecoară simțul nemărginirii, făcându-l să treacă peste impresiile materiale ale întinderii și că mintea lui trece peste obiceiul preocupărilor pământești, în nevoia lui continuă de a cunoaște și de a pricepe natura. Da, dar legile, cu așezămintele noi sociale, au zdruncinat în întregime caracterul patriarhal al vieții bucolice a poporului român. În țara aceasta, în sufletul poporului românesc e un veșnic și brutal conflict între viață și lege. Popor nervos, impulsiv și violent, cum îl indică origina lui de rasă, popor orcăt de isteț, dar rămas în urmă cu educația și cu cultura, trăit de multă vreme în cea mai precară stare economică, *poporului acestuia îi trebuie o justiție imediată, în apropierea lui, la îndemâna lui*. Poporul acesta trebuie supravegheat, îndrumat. Prea multe crime, prea multe infracțiuni de tot felul; toată viața poporului dela sate pare un lanț de infracțiuni. Instanțele judecătorești au numai procese țărănești, pușcăriile sunt par'că numai pentru ei construite. Am cercetat, am studiat, în cariera mea de magistrat, mobilul infracțiunilor săvârșite la sate și sufletul făptașilor și am constatat că între motivul determinant și faptă e o prăpastie, de cele mai multe ori neînțeles și în totdeauna te îndreptățești că nevoia de dreptate a țărănului este nețărâmurită, dar justiția fiind prea departe de el, n'a putut fi stăpânit de noțiunea arbitralului legal al organizării judecătorești.

Judecătoria actuală de ocol, cu un singur judecător, cu atribuțiuni multiple și variate, judecătore, de cele mai multe ori, fără local, fără cărți, într'un mediu și într'un decor defavorabil prestigiului necesar, e prea slabă să miște spiritul împincinaților, spre a le sădi în suflet nevoia arbitralului legal, cum pomeneam mai sus. Afacerile mai principale se rezolvă de Tribunal, iar Curtea de apel la care trebuie să recurgă împincinații din cincisase județe, e o ruină pentru cei ce ar îndrăzni să recurgă la dreptatea ei.

Procurorii actuali sunt prea slabi să îndrume organele auxiliare și prea departe să supravegheze și să cerceteze infracțiunile. Judecătorul de instrucție, în general câte unul pe județ, e văzut de țărani numai la Tribunal, când ajung în convalescența «de aproape-i cercetări» și când automatismul interogatoriilor, fără nici un alt mijloc pentru judecătorul de instrucție, face foarte șubred edificiul dovezilor de urmărire.

În 1907, d-l Toma Stelian, cunoscător al problemei judecătorești, a spus: «Țărani n'au justiție». A instituit ambulanta. A fost o încercare, ce n'a prins și nu mă ocup aici pentru ce anume n'a prins. Azi se poate spune la fel, căci, din punct de vedere administrativ, justiția e cu totul departe de nevoile poporului.

Dacă judecătorul de ocol, fiind asimilat judecătorul

de tribunal, putând ajunge prin înaintare pe loc chiar consilier de Curte de apel, de ce nu i s'ar acorda o plenitudine de competență civilo-corecțională, instituind colegii de judecată cu doi judecători, cu sindic, procuror, instructor? S'ar renunța definitiv la ambulanță și s'ar reduce și numărul actual al judecătorilor de ocol, la câteva circumscripții pe județ, după necesitate.

Tribunalele actuale, în colegii de judecată de trei consilieri, ar deveni o instanță generală de apel pe județ.

Curțile de apel actuale degrevate deja prin competența de acum a Judecătorului de Ocol, vor trebui desființate, locul lor fiind luat de Tribunalele de apel pe județ, pe care să le numim Curți de apel. E recunoscut în fapt, că actualele curți de apel au centralizat enorm administrația și distribuția justiției, în dauna justițiabililor. Care-i motivul centralizării de azi a secțiilor curței de apel, într'un singur oraș, când aceste secții prin legea lor organică sunt administrate și judecă independent una de alta? Pentru ce justițiabilul din capul opus al județului Bacău ori Neamț, să vie la Iași la curtea de apel, când o secție a acestei curți ar fi putut funcționa foarte bine în fiecare din aceste județe. *Interesul Justițiabilului se cere o descentralizare administrativă a Justiției.*

Cu acest dispozitiv al instanțelor judecătorești se va înfăptui și o puternică mișcare morală și culturală, înpânzându-se în țară magistratura, răspândindu-se la sate și la orașe mai mici atâta intelectualitate universală ce oglindește prudența, imparțialitatea și independența, care are cultul cinstei, muncii și libertății și care și face din legi însăși rațiunea existenței sale, tinzând să stabilească ordinea și echilibrul social, înlocuind instinctul, patima și forța prin lumina rațiunii și legii, concretizând în raporturile vieții tot idealul de dreptate al timpului.

* * *

Acestea spuse cu privire la organizarea instanțelor, să trecem la recrutarea și funcționarea magistraților.

Magistratura e o funcție ori o delegațiune constituțională?

Art. 40 din Constituție prevede că: „Puterea judecătorească se exercită de organele ei. Hotărârile se pronunță în virtutea legii, și se exercită în numele Regelui” și cu toate că „puterea executivă e încredințată Regelui” (art. 39) totuși „El nu poate suspenda cursul urmăririi sau al judecății, nici a interveni prin nici un mod în administrația justiției” (art. 88). Contenciosul administrativ este în căderea puterii judecătorești (art. 107).

Deși magistrații sunt numiți de Rege ei au cum se vede, din redactarea Constituției, toată libertatea de acțiune și de apreciere, hotărând în virtutea legilor ce guvernează Statul. De aici derivă concluzia logică, că magistratura inamovibilă, chiar prin legi speciale, e o delegațiune constituțională.

Fixat rolul magistraturei în Stat, trebuia că dispară autonomia dintre magistrat, delegațiune constituțională și funcționar, element subordonat al puterii executive.

«Funcționar scrie de Saint-Auban, în amănunțime dibăcie; magistrat neșovăire.—Știința magistratului e morală, aceea a funcționarului diplomația. Virtutea magistratului e dreptatea, aceea a funcționarului mlădierea. Să-și închipuie oricine încercătura unui om redus să cumuleze atitudini atât de expuse, merite atât de diferite. Să și închipuie oricine reflecțiile magistratului funcționar, lupta dramatică a acestui suflet că oscilează între dreptate și putere. Funcționarul va învinge ori magistratul? Ce ciudat e să fi d'odată docil și neșovăitor, rigid și flexibil, diplomat și moral. Iată de ce simțul real al poporului întunecă roba cu bănuiala aspră a neîncrederei.»¹⁾

1) Emile de Saint-Auban: L'Histoire Sociale au Palais de justice.

Pentru ca cineva să intre în ordinul judecătoreesc să ocupe în Stat această delegațiune constituțională, care reclamă atâtea cunoștințe tehnice și speciale, atâtea cultură generală ca să poată fixa și să rezolve bogat pe o idee de drept ori pe un principiu, varietatea și mobilitatea raporturilor dintre oameni și să studieze circumstanțele unui raport în fapt spre a găsi *Dreptul*, cu care să dea forța obligatorie sentințelor judecătorești, trebuiesc luate toate garanțiile dela început, ca această însărcinare să fie încredințată exclusiv în baza competenței. *O societate e cu atât mai ridicată pe scara societăților omenești, cu cât munca socială e mai divizată, cu cât specializarea organelor e mai precisă, cu cât funcțiunile sunt mai potrivit încredințate în baza competenței.*²⁾

Tendința democrațiilor de azi, ca și a celor din trecut, e cu totul alta, și Emile Faguet, a și caracterizat-o: *Suveranitatea incompetenței.*

Puțin ne-am depărtat de garanțiile ce trebuiesc luate pentru recrutarea magistraturii, ca rezultatul să se obțină cu suficiență în suficiența atâtor ce au răzbit în magistratură și au ajuns judecători într'un an de funcțiune și inamovibili în patru ani dela numire.

În vederea organizării administrative a Justiției, cu privire la funcționarea magistraților, părerile sunt împărțite asupra principiului judecătorului unic ori colegiului de doi, la prima instanță; susținătorii fiecărui principiu și-au dovedit convingător temeinicia principiului susținut.

Ca și cu organizarea instanțelor, trebuie să avem în vedere circumstanțele de fapt, când avem să aplicăm un principiu.

Pentru magistratura țării românești unde procesele se desbat oral, concursul a doi magistrați îi luminează mai bine și în general îi privează de bănuiala ori neîncrederea unui popor de secole înșelat de străini, ca și de ai lui.

«Răul cel mare rezultat din războiul mondial, scria către magistrați d. M. Antonescu, ministrul justiției, e desigur imoralitatea. Trăim într'o epocă de transformare, caracterizată prin pervertirea caracterelor și desvoltarea gustului de a se îmbogăți fără muncă, în lipsă de respect pent u persoana și averea altuia. Suntem datori a examina criza morală, prin care trecem mai gravă de cât criza economică, și să căutăm prin toate mijloacele să îndreptăm spiritul public către o concepțiune mai justă a moralei și a dreptului.

Un alt cugetător și inspirat al neamului d. Octavian Goga, la fel a spus, de curând la Cluj.

După jeful mare resursele de energie creatoare au scăzut . . . pe urma vărsării de sânge noi ce-am câștigat în suprafață, am pierdut în adâncime. . . . resurtele morale ale societății au pierdut din vigoarea lor. . . . suntem într'o ridicolă anomalie, în complect daltonism moral și într'o eclipsă a inteligenței.»

Aceste două citații pe care le-am avut la îndemână, sunt cugetul tuturor cunoscătorilor vieții românești. Magistratul unic, în vâltoarea acestor vremi e prea slab. Oscilarea lui ar fi dăunătoare prestigiului justiției, greșala lui, într'o vreme de daltonism moral și scădere a inteligenței ar păta roba cu bănuiala neîncrederei. Crizei morale de azi trebuie să-i stea în față colegiul de doi magistrați, ce se vor adăposti unul pe altul, de furia perversității caracterelor, furie stimulată de conflictul de interese ce-i supus spre soluționare judecătorului.

Tot în vederea funcționării magistraturii se impune desființarea împărțirii ce exis'tă azi între organele de urmărire penală și cele de instrucție: procuror și judecător de instrucție.

Ce teme juridic sau ce utilitate practică face să se mai mențină azi această împărțire, când legea judecătorilor de ocol din 1907 și legea pentru constatarea și

2) Emile Faguet: Le culte de l'incompetence.

judicarea flagrantelor delictelor în capitalele de județ, a nesocotit această împărțire, evidentând inutilitatea ei?

Apoi ierarhia n'are nici o rațiune din punct de vedere al distribuirii justiției. În interesul celei mai complete independențe a magistratului și pentru a i se da acestuia deplină liniște a spiritului și sufletului său, spre a se ști asigurat și spre a nu-și mai căuta fericirea, ca un nomad, în varii locuri, se impune desființarea oricărei ierarhii în ordinul judecătoresc, rămânând numai ierarhia pe care instanțele o impun pentru magistrați.

În actuala stare a legislației nu se face nici o deosebire între actualele grade, la darea unei sentințe; votul unui supleant e egal cu al unui prim-președinte.

Pentru funcțiunile administrative de președinte, prim-președinte, ca și pentru serviciile de procuror, prim-procuror, instructor sindic, procuror general, să existe delegațiuni. Procurorul ori primul procuror la Tribunalele și procurorul general la Curți să fie cea mai înaltă delegațiune, care să n'o poată obține de cât cei mai vechi, cei mai experimentați, cei mai aleși magistrați. „Dotațiunea suficientă pentru magistrat, scrie Ihering, e o pretențiune de primul rang pentru formațiunea sănătoasă a justiției.

„Nicăeri în bugetul Statului, nu se aplică mai nepotrivit economia ca aici“.

Complecta independență morală față de puterea de stat a ministrului, complecta independență economică față de părțile litigante, vor cimentea magistratura ca o forță vie și activă a ideii de drept, o garanție sigură a realizării legii.

LEON ȘIADBEY
Prim-procuror Trib. Vâlcea

Judecătorul unic și Judecătoriile de ocoale

D-l avocat Em. Dan, într'un articol publicat în *Curierul Judiciar* No. 38/923, arată o serie de măsuri provizorii și premergătoare, cari se vor lua printr'o lege specială până la unificarea legislațiunii noastre, pentru a se accelera judecarea proceselor care dăinuște de ani, și ca primă idee este *judecătorul unic la Tribunal*.

Deși chiar d-sa, membru în comisiunea de legiferare, nu prea înclină spre această idee, — „*Bun sau rău . . . , dar acest sistem se impune pentru ca să ne punem la curent cu procesele*“, totuși îl admite; se caută dar prin aceea lege mijlocul de desconggestionare a Tribunalelelor și să facă ca procesele să nu mai stea pe condică nerezolvate ani de zile.

Prin judecătorul unic se va atinge scopul?

Tribunalele au una, două, trei, etc., secții; în forma lor actuală se pot forma două complete la o secție deodată, una în ședință publică și a doua în camera de consiliu. Al treilea, al patrulea — după cum arată proiectul — în ce sală îl mai formezi? O secție, are în formația de azi patru judecătari. Se știe că întotdeauna președintele este ocupat fie la Curtea cu jurați, fie în diferite comisii, astfel că este exclus să poată intra în vreo ședință decât foarte rar.

Doi judecători iau parte în ședință publică, mai rămâne unul în camera de consiliu, care judecă procesele după legi speciale sau primește acte, etc. Dacă se face judecător unic, ar rămâne unul disponibil la o secție și cu el s'ar face alt complet. Ce va judeca acesta? Acțiuni directe până la orice valoare? Apeluri? Recursuri?

Judecătorul unic la Tribunal să poată judeca acțiunile până la orice valoare și poate chiar apeluri și recursuri? Ce deosebire ar fi atunci între el și judecătorul de ocol, care judecă singur numai până la 15.000 lei? Este oare judecătorul de ocol mai puțin capabil — deși

este egal în grad sau poate superior și mai rutinat ca cel dela Tribunal, căci avem judecători de ocol cu gradul de președinte — pentru ca să nu poată judeca decât până la minima sumă de 15.000 lei în primă instanță?

Lumea noastră juridică, atrasă de mirajul interesului orășenesc, unde s'a grămădit toată viața superflue de azi, nu se mai gândește la sate.

Totul s'a grămădit la Tribunal; aci se leagă și se desleagă toată activitatea juridică a țării noastre. Roesc avocații pe sălile Tribunalelelor, mișună samsarii în jurul Tribunalului, se seamănă vrajba, ațâțându-se poftă de câștiguri, după care sătenii aiuriti, urecă și scoboară scările, așteptând la ușă, aprozii îi împing în dreapta și în stânga, îi introduc în sălile de ședință, prin camerele de consiliu, ascultă fără să înțeleagă ceva, apoi se simt luați de mână și dați afară unde, buimăciți, se întrebă ce au făcut? . . . — «S'a amânat!»

Oricâte secții s'ar forma, va fi tot aceeași aglomerație, va fi aceeași pierdere de timp, aceeași amânări infinite, căci nu numărul secțiilor și al judecătorilor va împușina procesele la Tribunal. Și cu un judecător unic, ca și acum, tot așa sătenii vor sta grămădi la usa Tribunalelelor, așteptând să le vină rândul, care nu le va mai veni, lăsând să se nască în sufletele lor, ca și la 1907, ideea că pentru ei nu există dreptate.

D-l Toma Stelian, în 1907, văzând neajansurile de care suferă populațiunea dela țară, greutatea de a dobândi dreptate, a modificat legea judecătorilor de ocoale, mărindu-le comp tentă și iată ce zice d-sa în expunerea de motive: «*In adevăr, dela 1879 și până astăzi, preturile lucrurilor au crescut considerabil, așa că bunuri sau valori cari la acea-epocă pretuiău 1500 lei, azi reprezintă în bani o valoare cel puțin îndoită. Ceea ce înseamnă în realitate și pe măsura în care aceea transformare economică se opera, competența judecătorilor se micșora*».

Această situațiune este și astăzi. Ceea ce la 1908 avea o valoare minimă de 3.000 lei, astăzi același obiect are o valoare de cel puțin treizeci de ori mai mare.

Gădesc dar că cel mai bun mijloc pentru înmuștinarea proceselor la Tribunalele și grabnica lor rezolvare ar fi numai mărirea competenței judecătorilor în raport cu valoarea de azi a bunurilor și modificarea radicală a formelor de procedură, așa de anevoioase și de complicate, după cum preconizează și distinsul domn avocat Dan. Răul trebuie căutat și vindecat dela rădăcină.

Mărindu-se competența judecătorilor de ocoale numai la valoarea celor 10 Ha de pământ care sunt prevăzute prin art. 33 din legea judecătorilor de ocoale pentru orice fel de acțiuni, s'ar reda din nou viața judecătorilor, care azi sunt moarte, s'ar întoarce la centrele sătești activitatea de odinioară. S'ar lăsa oamenii la munca câmpului și nu ar mai perde, ca astăzi, câte 2—3 zile pela Tribunalele, s'ar căpăta iarăși încrederea în judecătorul din ocolul lor, rămânând Tribunalelelor rezolvirea proceselor mari.

Cu competența judecătorilor de ocoale mărită, cu modificarea procedurii, cu o mai îngrijită aranjare a proceselor și stimulare a magistraților, se va remedia răul mult mai curând și mai eficace, decât se speră prin înființarea judecătorului unic.

AL. S. CALINESCU
Judecător ocol Băicoi—Prahova.

A apărut **Jurisprudența Generală** No. 4, cu data de Joi 31 Ianuarie 1924, sub direcțiunea d-lui consilier *Gr. Conduratu*, cuprinzând 67 de hotărâri ale Curții de Casație și ale diferitelor instanțe judecătorești din țară, cu numeroase *Note. Prețul 20 lei.*

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 22 Octombrie 1923

Președinția d-lui GH. V. BUZDUGAN, Președinte

S. Eisenstein-Barzilai cu B. Sigler

Deciziunea No. 1021

Chirii. — Legea din 1922. — Contractele neprelungite din art. 1 alin. VIII. — Trecerea imobilelor devenite astfel libere sub regimul liberii tranzacțiuni. — Regimul oficiilor de închiriere se aplică numai la imobilele bisericilor și ale instituțiilor de binefacere controlate de Stat.

Dispoziția din art. 1 alin. VIII legea dela 14 Aprilie 1922 „aceste din urmă două categorii“, trecute înaintea părții finale a acestui aliniat, „cari reintră sub regimul oficiilor de închiriere“, deși nu a fost votată de către Corpurile legiuitoare, ci numai intercalată cu ocaziunea publicării legii, n'a modificat însă întru nimic legea votată, ci a dat numai o exprimare clară și neechivocă sensului legii, astfel cum reeșia din intențiunea manifestă a Camerii față cu desbaterile cari au urmat cu privire la această chestiune.

Prin urmare, sunt supuse pe baza acestei legi, regimului oficiilor de închiriere numai imobilele aparținând bisericilor și instituțiilor de binefacere controlate de Stat, devenite libere, iar nu și celelalte imobile prevăzute în art. 1 alin. VIII.

Asupra recursului făcut de S. Eisenstein-Barzilai contra sentinței No. 54/923 a Trib. Ilfov secția . . .

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier C. Sărățeanu, pe d-l av. Em. Otulescu, pentru recurent, în susținerea motivelor de casare și pe d-nii avocați II. Siegler și C. Stravolca, în combateri și

Deliberând,

Văzând motivul de casare depus la 7 Decembrie 1922 și acela depus în ședința dela 22 Octombrie 1923 astfel formulate :

I. „Violarea art. 1 al legii pentru înființarea oficiilor de închiriere și greșita aplicațiune și violare a art. 1 al. 8 al legii din 14 Aprilie 1922.

„Legiuitorul exceptând dela beneficiul de prelungire societățile anonime comerciale și industriale (legea din 14 Aprilie 1922 art. 1 al. 8) a înțeles că această excepțiune privește numai categoria acestor chiriași și numai față de ei dreptul proprietarului este absolut. Că dacă nu ar fi astfel, s'ar creaa o categorie de proprietari privilegiați și o altă categorie de proprietari oprimați, ceiace desigur legiuitorul nu a voit.

„In consecință intră în competența oficiilor de închiriere, închirierea unui astfel de apartament.

II. „Violarea art. 32, 93 și 162 din vechea Constituție și a art. 1 al. 8 al legii chiriilor din 1922.

„Tribunalul aplică un text care nu a fost votat de Adunarea deputaților și de Senat deci un text inexistent. In adevăr amendamentul d-lui deputat Măgură, care a fost votat de Cameră, prevedea că toate imobilele prevăzute la art. 1 al. 8 al legii chiriilor din 1922, intră sub regimul Oficiilor de închiriere iar nu numai imobilele bisericilor și așezămintelor de binefacere.

„Un amendament în sensul celui publicat nu a fost votat de Corpurile Legiuitoare, urmează deci a se aplica fără distincțiune regimul oficiilor de închiriere la toate imobilele devenite libere, după cum am cerut Tribunalului“.

Având în vedere sentința atacată cu recurs din care reese că intimatul B. Siegler a avut închiriat un apar-

tament din imobilul său situat în calea Călărași No. 9, societății anonime Ceahlăul, care ne mai beneficiind, — conform legii din 1922 — de prelungirea contractului de închiriere, la data de 23 Aprilie 1922, a evacuat zisul apartament și în acelaș timp a anunțat despre aceasta și oficiul întâi de închiriere; că, cu toată opunerea intimatului, care a susținut, că conform art. 1 al. 8 al legii din 1922, apartamentul în discuțiune rămâne supus regimului liberii tranzacțiuni, Comisiunea deliberativă a oficiului de închiriere l'a atribuit avocatului Eisenstein Barsilai; că Tribunalul — în urma apelului intimatului — interpretând textul sus citat, găsește că partea sa finală care are următorul conținut: „ambele aceste două categorii rămânând supuse regimului oficiului de închiriere“, se referă numai la imobilele bisericilor și instituțiilor de binefacere, iar nu și la hoteluri, teatre, societăți anonime, etc. pe cari, excluzându-le ca și pe celelalte dela beneficiul prelungirii, le-a lăsat supuse regimului liberii tranzacțiuni; că, prin urmare apartamentul intimatului închiriat unei societăți anonime, care dela 23 Aprilie 1922, nu mai beneficia de prelungirea contractului, nu putea fi atribuit — după evacuarea lui — recurentului de către oficiul de închiriere;

Considerând că în scopul normalizării treptate a raporturilor dintre proprietari și chiriași, legiuitorul din 1922, prin proiectul prezentat Corpurilor Legiuitoare, a prevăzut în art. 1 al. 8 că, nu se prelungesc contractele de închiriere ale hotelurilor, cu condiția ca proprietarul sau antreprenorul să nu poată mări prețul din tariful azi în vigoare; precum și ale varieteurilor, cafeuri-șantane, cabareturilor, teatrelor, cinematografelelor băncilor, caselor de schimb, societăților anonime comerciale și industriale, cluburilor și magaziilor de cereale din porturi precum și a tuturor imobilelor aparținând instituțiilor de binefacere controlate de Stat — cari reintră sub regimul liberii tranzacțiuni;

Că, după ce această dispozițiune cu redactarea de mai sus, a fost votată de Senat, la Cameră un deputat în ședința dela 12 Aprilie 1922, face observațiunea că nu este bine ca Mitropolia și bisericile, cari trebuie să dea înaintea tuturor dovada milostiveniei, să fie îndreptățite a cere evacuarea chiriașilor lor;

Că, Ministrul Justiției răspunzând acestei observațiuni a arătat că a acceptat la început — contrar vederilor sale — să favorizeze, oarecum instituțiunile bisericesti, cari n'au cu ce se întreține, acordându-le dreptul de evacuare; că pentru a se satisface însă toată lumea, la Cameră s'au luat oarecare îngrădiri, hotărându-se că imobilele acestor instituțiuni să meargă la oficiile de închirieri;

Că imediat, în urma acestor discuțiuni și explicațiuni, un alt deputat, propune amendamentul prin care la art. 1 al. 8, cuvintele „liberei tranzacțiuni“ se suprimă, înlocuindu-se cu „oficiul de închiriere“, — astfel că ultima propozițiune din textul proiectului „care reintră sub regimul liberii tranzacțiuni“ urma să sune: „cari reintră sub regimul oficiului de închiriere“;

Considerând că deși această redactare ar fi lăsat să pară că toate imobilele enumerate în al. 8, inclusiv acele închiriate hotelurilor, societăților anonime etc., sunt supuse fără distincție regimului oficiului de închiriere, — ținând seama însă de discuțiunile cari au precedat amendamentul mai sus menționat, și mai ales că cu ocaziunea lor, n'a fost nici un moment vorba pentru toate celelalte categorii de contracte de închiriere, de înlăturarea principiului inițial al liberii tranzacțiuni introdus în lege, reese că acel amendament nu s'a referit decât la bisericile și instituțiile de binefacere, cari fac ultima excepțiune dela beneficiul prelungirii din

textul în discuțiune, singurele cari urmează deci a fi supuse regimului oficiului de închiriere, toate celelalte rămânând sub regimul liberei tranzacțiuni.

Considerând, că în aceste condițiuni, adăogirea ulterioară e cuvintelor „aceste două din urmă categorii“ înaintea părții finale a art. 1 al. 8 „cari reintră sub regimul oficiului de închiriere“, făcute cu ocaziunea publicării legii, n'a modificat, ei a dat numai e exprimare clară și neechivocă sensului acestei dispozițiuni, conformă cu intențiunea manifestă a Camerei, astfel că obiecțiunea recurentului cu privire la ilegalitatea acelei adăogiri, este lipsită de interes, fiind indiscutabilă că și fără ea textul ar fi primit aceiași interpretare;

Că așa fiind, Tribunalul a făcut o bună aplicare citatului text când admitând apelul intimatului B. Siegler contra deciziei Comisiunii deliberative a oficiului I de închiriere București, a decis că imobilul acestuia, închiriat anterior unei societăți anonime, se găsea, după evacuarea lui din partea zisei societăți, sub regimul liberei tranzacțiuni și că deci greșit Comisiunea l'a atribuit recurentului;

Că, astfel fiind, motivele de casare devin nefondate și au a fi respinse.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge etc.

NOTĂ. — I. Expunerea speței: Intimatul în recurs B. Siegler, închiriasse un apartament dintr'un imobil al său Societății anonime «Ceahlăul».

Intervenind la 14 Aprilie 1922 o nouă lege pentru reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași, s'a prevăzut, prin art. 1, alin. 8, că nu mai beneficiază de prelungirea contractelor de locațiune, între alte categorii de contractanți, și societățile anonime, comerciale și industriale.

În speță, era vorba de o societate anonimă comercială.

Față de dispozițiunile legii, societatea anonimă chiriașă a evacuat apartamentul la 23 Aprilie 1922.

Intrucât la acea epocă erau încă în ființă Oficiile de închiriere, de tristă memorie, pe care un cunoscut senator, membru al majorității, le-a calificat de „cuiburi de punșă“, cu o accentuată și energică indignare, ce nu a lăsat nimănui impresia unei nedreptăți, Societatea chiriașă a socotit de datorita sa ca, evacuând apartamentul, să se conforme art. 15 din regulamentul legii Oficiilor de închiriere, și să înștiințeze, despre aceasta, oficiul respectiv.

Proprietarul Siegler a susținut că oficiul nu are nici o cădere să intervină spre a atribui cuiva acest apartament, deoarece legea, prin art. 1, alin. 8, a rezervat regimul liberei tranzacțiuni pentru apartamentele ocupate de societățile anonime, decretând formal că, în privința lor, nu se aplică prelungirea legală a contractelor.

Comisiunea, ce funcționa pe lângă oficiul de închiriere, a înlăturat obiecțiunea proprietarului, atribuirend apartamentul unui avocat.

Nemulțumit, proprietarul a făcut apel, iar Tribunalul, interpretând art. 1, alin. 8 al legii din 14 Aprilie 1922, a găsit că partea finală a acestui alineat, care are următorul conținut: «ambele aceste categorii rămânând supuse regimului oficiilor de închiriere», se referă numai la imobilele bisericilor și instituțiilor de binefacere, iar nu și la hoteluri, teatre, societăți anonime, etc., care fiind excluse dela beneficiul prelungirii, au fost lăsate în regimul liberei tranzacțiuni.

Ca aplicațiune concretă a acestei interpretări, Tribunalul a reformat deciziunea comisiunei Of. de

închiriere, hotărând că apartamentul închiriat unei societăți anonime, nu poate să mai fie atribuit altcuiva, după evacuarea lui, deoarece jurisdicțiunea oficiului luase sfârșit, în privința unor asemenea apartamente.

II. Istoricul și împrejurările în care a fost discutată și votată legea din 14 Aprilie 1922

Deciziunea Inaltei Curți de Casație nu prezintă numai o însemnătate de speță.

Oricari ar fi principiile pe cari le lămurește această jurisprudentă, a supremei noastre instanțe, ele sunt cu mult mai puțin însemnate decât faptul grav de schimbare a textului unei legi votată de parlament prin trimiterea spre publicare la *Monitorul Oficial* a unui text redactat în alt mod, fapt pe care Inalta Curte îl constată prin considerentele deciziei sale, făcându-i chiar cinstea unei analize juridice.

Este vorba de un sistem în fața căruia nu ne găsim, acum, pentru prima dată.

Desigur că e încă vie în mintea cititorilor noștri amintirea acuzațiunei, relativ recentă, adusă unui cunoscut personaj, care a alterat, în calitate de șef al unei importante administrațiuni publice, textul unei legi organice, adăogând în cuprinsul ei, principii și dispozițiuni, cari nu fuseseră aduse în discuțiunea Corpurilor legiuitoare.

Afacerea a avut chiar și urmări corecționale.

Cazul acesta și încă altele două-trei cazuri similare sunt acelea ce au ajuns la cunoștința publică.

Probabil că mai există și altele.

Dacă sistemul este practicat cu atâta statornicie și cu o siguranță aproape totală de neresponsabilitate, aceasta nu ne miră. Viața noastră politică îngăduie totul și nu-i repugnă nimic.

Faptul care rămâne este că opiniunea noastră publică nu reacționează.

Poate că această opiniune publică este un mit sau o simplă expresie de stil. Aceasta ar fi cea mai reconfortantă explicațiune pentru sufletele noastre. Ne-am mângâia cu gândul că dacă o asemenea funcțiune socială ar exista, ea și-ar îndeplini rolul de represiune și de purificare.

Avem impresia că ne găsim în fața unei tociri totale a oricărui sentiment moral, căci dacă abuzurile în manifestățiunile lor izolate sunt până la un punct explicabile, toleranța lor, fără început de reacțiune, este dovada că sufletul și mentalitatea colectivă se găsesc la un desăvârșit unison cu concepțiunea din care s'au născut abuzurile.

După cât ne amintim, unul dintre importanțele noastre cotidiene a adus cazul în discuțiunea publică.

Ar fi fost firesc să pretindem și să ne așteptăm ca afacerea să nu facă obiectul unui simplu articol de ziar.

Nu ne aducem aminte ca vreun parlamentar să fi cerut explicațiuni ministrului asupra acestei bizare transfigurări, pe care textul legii a suferit o în drumul dela Cameră până la atelierul *Monitorului Oficial*.

Votarea acestei legi a fost un prilej dureros, care ne-a îngăduit să vedem condițiunile în care se desfășoară activitatea parlamentară de după război.

Dacă am urmări desbaterile parlamentare, reproduce în admirabilul comentariu al d-lor Gr. Condratu, I. Gr. Periețeanu și Al. Vălescu, vom avea acolo cea mai plastică descriere.

Legea nu a mai fost rezultatul unei concepțiuni

omogene, care să urmărească un anumit scop : aproape fiecare membru al parlamentului a relevat câte o situațiune în care se oglindea interesul restrâns al unei persoane, sau al unei categorii cu totul limitate, cerând ca această situațiune să fie legiferată pe cale de amendament.

Ministrul de justiție de atunci, d. Ioan Th. Florescu, cu o senină resemnare a înghițit și digerat toate aceste amendamente, fără a putea să reacționeze, câtuș de puțin, spre a tempera frenezia cu care bravii noștri parlamentari mușcau din fructul d-sale legislativ.

Dacă concepțiunea politică sau juridică a d-lui Florescu poate fi supusă unei critici, ca de altfel tot ce este alcătuit pământesc, suntem, însă în măsură să constatăm că stomacul său politic are o structură și o rezistență ce desfide orice comparație.

III. Constatarea făcută de Inalta Curte de Casație că textul legii a fost modificat posterior votării

Iată ce constată, d'n acest punct de vedere, Inalta noastră Curte de Casație :

Vom reproduce, cât mai fidel posibil, cuvântul supremei instanțe judecătorești și rugăm pe cititori să creadă că urmărind cu atențiune textul decizunii, vor avea prilejul să citească una din cele mai documentate pagini, în care cineva a putut să prindă și să redea întregul aspect și întregul ritm al vieții parlamentare și juridice de azi.

Inalta Curte de casație relevă, cu drept cuvânt, că scopul urmărit de legiuitorul din 14 Aprilie 1922, a fost normalizarea treptată a raporturilor dintre proprietari și chiriași.

Pentru realizarea acestui scop, s'a întocmit proiectul de lege, în al cărui articol 1, alin. 8, s'a pus principiul că *nu se prelungesc contractele de închiriere ale hotelurilor, varieteurilor, cafeurilor șantante, cabareturilor, teatrelor, cinematografele, băncilor, caselor de schimb, societăților anonime comerciale și industriale, cluburilor și magaziiilor de cereale din porturi, precum și a tuturor imobilelor aparținând instituțiilor de binefacere controlate de Stat, care reintră sub regimul liberei tranzacțiuni.*

Textul, astfel formulat, a fost votat de Senat, în discuțiunea căruia a fost prezentat mai întâiu proiectul de lege.

Cu ocaziunea desbaterilor urmate la Cameră, d-l N. Iorga a făcut, în ședința dela 12 Aprilie 1922, observația că nu este bine ca Mitropolia și bisericile, care trebuie să dea înaintea tuturor dovada milosteniei, să fie îndreptățite a cere evacuarea chirișilor lor.

Ministrul justiției, răspunzând acestei observațiuni, a arătat că a primit la Senat — contrariu vederilor sale — să favorizeze oarecum instituțiunile bisericesti, cari nu au cu ce să se întrețină, acordându-le dreptul de evacuare, însă, că la Cameră, luându-se oarecari îngrădiri, s'a hotărât ca imobilele acestor instituțiuni să meargă la Oficiile de închiriere.

Imediat în urma observațiunii d-lui N. Iorga și a ministrului de justiție, d-l deputat Măgură a propus un amendament în sensul de a se suprima în art. 1 alin. 8 cuvintele *liberei tranzacțiuni*, înlocuindu-se cu cuvintele *Oficiului de închiriere*, astfel încât ultima parte a art. 1, alin. 8 din textul proiectului trebuia să fie redactată astfel : . . . , *care reintră sub regimul oficiilor de închiriere.*

Aspectul sub care se prezintă, însă, art. 1, alin. 8, astfel modificat, în urma amendamentului d-lui deputat Măgură, era din cele mai bizare, căci din re-

dațiunea textului, grație adaosului făcut prin cuvintele : «care reintră sub regimul oficiilor de închiriere», s'ar fi părut că toate imobilele enumerate în alin. 8 inclusiv, adică acelea închiriate pentru hoteluri, teatre, societăți anonime, etc., sunt supuse, fără distincțiune, regimului oficiilor de închiriere.

Această ușurință în privința primirii și stilizării amendamentelor a putut autoriza pe recurent să susțină, din punctul de vedere formal, că textul legii apărut în *Monitor* este o mistificare, că amendamentul, astfel cum a fost publicat, nu a fost votat de Corpurile legiuitoare, că este, deci, inexistent și că față de redacțiunea art. 1, alin. 8, astfel cum a eșit dela Cameră, urmează să se aplice, fără distincțiune, regimul oficiilor de închiriere la toate imobilele specificate în alin. 8, devenite libere.

În adevăr, dacă ne raportăm la textul art. 1, alin. 8, al legii publicate în *Monitorul Oficial*, constatăm, nu fără surprindere, următoarea redacțiune :

Art. 1, alin. 8. — *Nu se prelungesc contractele de închiriere ale hotelurilor . . . varieteurilor, cafeurilor șantante, cabareturilor, teatrelor, afară de cele conduse de artiști români, cinematografele, caselor de schimb, societăților anonime comerciale și industriale, băncilor și cluburilor. . . , precum și a tuturor imobilelor aparținând bisericilor și instituțiilor de binefacere, controlate de Stat ; aceste două categorii intrând sub regimul oficiilor de închiriere.*

Cu toate că textul art. 1, alin. 8, spune Casația, astfel cum a fost primit de parlament, îndreptățește interpretarea recurentului, care susținea că oficiul de închiriere avea căderea de a-i atribui apartamentul, totuș, dacă ne referim la discuțiunile cari au precedat amendamentul mai sus menționat și în special la împrejurarea că cu ocaziunea lor nu a fost nici un moment vorba despre toate celelalte categorii de imobile, ci numai despre imobilele bisericilor și instituțiilor de binefacere, în privința cărora s'a propus să fie înlăturată dela principiul liberei tranzacțiuni introdus în lege, vedem că amendamentul d-lui Măgură nu s'a referit decât la imobilele bisericilor și instituțiilor de binefacere, singurele cari urmează a mai fi supuse regimului oficiilor de închiriere.

Constatând toate aceste fapte, relative la metamorfoza parlamentară a acestui text de lege, Curtea de Casație afirmă „că în aceste condițiuni, adăogirea ulterioară a cuvintelor aceste două din urmă, „categorii înaintea părții finale a art. 1, alin. 8, „care reintră sub regimul oficiilor de închiriere“, făcută cu ocaziunea publicării legii, nu a modificat, ci a dat numai o exprimare clară și neechivocă sensului acestei dispozițiuni, conformă cu intențiunea manifestă a Camerei, astfel că obiecțiunea recurentului cu privire la ilegalitatea acestei adăogiri este lipsită de interes, fiind indiscuabilă și fără ea textul ar fi primit aceeaș interpretare“

IV. Un text recunoscut ca neautentic, poate fi reținut în discuțiunea instanțelor ?

Suntem în drept să ne mirăm că Inalta noastră Curte, sub președinția uneia din cele mai strălucite și mai senine figuri pe care le-a avut magistratura noastră, recunoscând o alterare materială a textului votat de parlament și constatând că textul apărut în *Monitor* este altul decât cel votat, găsește totuș nemerit că era locul să se mai oprească la discuțiunea lui și să-l interpreteze.

Argumentarea și soluțiunea Inaltei Curți dă o justificare acestei procedări insolite, ca ministru de

justiție să poată modifica, sub pretext de clarificare, o lege a cărei redacțiune a fost definitiv fixată de Corpurile legiuitoare.

Acest drept exorbitant, care duce la cele mai primejdioase abuzuri, constituie o uzurpațiune a rolului parlamentului și a puterii de interpretare, conferită instanțelor judecătorești, prin misiunea lor organică și legală în Stat.

După ratificarea jurisprudentială a decretelor-legi, care a constituit, din partea Inaltei noastre Curți, o încurajare și o imunitate acordată legiferării pe calea decretelor-legi, asistăm acum la recunoașterea formală a dreptului miniștrilor de justiție, ca atunci, când procedează la publicarea legilor, conform art. 37 din Constituție, să poată face textelor definitiv votate schimbări prin suprimări și adăosuri.

Credem că nu era locul ca Inalta Curte să interpreteze textul neexact apărut în *Monitor*.

Acest text trebuia să fie socotit — după cum atât de bine se spune în motivul al II-lea de recurs — ca inexistent, deoarece este inserat posterior votării.

Rămânea, deci, în picioare textul votat de parlament, care, recunoaștem, la prima lui citire și examinare, că constituie o anomalie și o inechitate.

Vom arăta imediat mai jos motivele ce ne determină a susține această părere.

V. Circulările Ministeriale interpretative. Abuzul și ilegalitatea lor. Valoarea explicațiilor parlamentare ale miniștrilor

Înainte, însă, ca să trecem la expunerea și analiza acestor motive, vom releva faptul, că ministrul de justiție, nu s'a mulțumit numai cu această modificare a textului.

Dându-și, ulterior, seamă de confuziunea inextricabilă pe care trebuia s'o producă în practică o asemenea dispozițiune, a adresat instanțelor judecătorești circulara No. 20327 din 10 Mai 1922, arătând că în art. I, alin. 8 este vorba de două categorii de imobile, și anume:

1. Cele destinate întreprinderilor enumerate în cuprinsul aliniatului, în privința cărora contractele nu se prelungesc și deci ele pot fi închiriate oricui și cu orice chirie, chiar dacă proprietarul este o biserică sau o instituție de binefacere.

2. Imobilele aparținând bisericilor și instituțiilor de binefacere, destinate pentru locuințe, în privința cărora s'a menținut autoritatea oficiilor de închiriere.

După cum vedem, o adevărată legiferare pe cale de circulară . . .

Desigur, că era mai simplu ca autorul legii să și exprime gândul său — dacă avea vreunul — în textul proiectului și să limpezească în raport cu spiritul general al legii înțelesul aliniatelor prezentate în parlament.

O nenorocită tradiție apasă însă asupra activității legislative a tuturor miniștrilor.

De câte ori nu ne-a fost dat să vedem în cursul debaterilor parlamentare, opunerea dârză, manifestată de miniștri la primirea vreunui amendament care departe de a fi alăturea economia legii, o făcea din contră mai înțeleasă și contribuia la o mai utilă și lesnicioasă aplicare.

Miniștrii, în genere, se opun la primirea amendamentelor.

Unii dintre ei — oameni de o netăgăduită valoare — cedând unui sentiment de mândrie rău înțeleasă, refuză să accepte amendamentele, mângâindu-se a da sub formă de explicațiuni, ade-

vărate complectări ale textului, care constituiesc dispozițiuni distincte, ce nu pot fi privite, în nici un caz, ca o deducțiune logică și absolut necesară a textului oficial, ci ca un principiu nou, care ar fi avut nevoie de o consacrare formală.

Sistemul acesta nenorocit a avut de curând rezultatul că un actual ministru, căruia îi păstrez multă afecțiune și stimă, a fost pus în penibilă situație de a face declarațiuni, după ce legea fusese votată, «la iuțeală» cu o zi mai înainte.

În asemenea condițiuni, este ușor de închipuit care poate fi valoarea documentară și informativă a lucrărilor preparatorii și dezbaterilor parlamentare.

VI. Principiile esențiale în materie de interpretare a legilor. Cazurile când instanțele pot stabili prin interpretare înțelesul unui text

Revenind la chestiune dacă era locul ca Inalta Curte să pășească la interpretarea art. 1 alin. 8, vom rezuma, în câteva cuvinte, principiile cele mai însemnate, statornice de doctrină și jurisprudență în materia interpretării legilor.

Este știut, că atunci când instanțele judecătorești sunt chemate a interpreta un text de lege, se pot găsi în trei situațiuni deosebite:

a) Existența unei dispozițiuni legale categorice și limpezi;

b) Absența unei norme sau dispozițiuni relative la speța dedusă în judecată;

c) Existența unei dispozițiuni legale, lipsită de un înțeles precis.

Vom elimina din analiza noastră cea de a doua ipoteză, referitoare la cazul când legea nu prevede nici o dispozițiune.

Rămân, deci, în discuțiune, cazurile când legea este clară sau obscură.

În primul caz, este unanim admis, că judecătorul este obligat să aplice legea, oricât i s'ar părea de nedreaptă.

Elementul subiectiv, al sentimentului sau spiritului critic personal, nu-l poate autoriza să interpreteze aceea ce este clar. Este cunoscută, în această ordine de idei, maxima filosofului englez Bacon: «*optimus iudex qui minimum sibi*».

O asemenea interpretare ar fi substituția arbitrarului judecătoresc în locul voinței legiuitorului.

Se recunoaște, totuși, instanțelor dreptul ca prin interpretare să rectifice o greșită definițiune dată de lege, întrucât o asemenea definiție nu comportă decât o simplă valoare doctrinală, fără a constitui o dispozițiune legis'ativă.¹⁾

Se poate, însă, întâmpla, ca în afară de aceste trei cazuri, să se prezinte în practică situațiuni de acelea, când este în văzul tuturor că textul legii redă în mod fals ideea legiuitorului, adică, când este vorba de o eroare materială de redacție.

Dacă textul art. 1 alin. 8, ar fi rămas astfel cum a fost votat de parlament, cu o redacțiune aparent clară, dar care contrazice intențiunea fundamentală a legii, de a reda regimului liberei tranzacțiuni cât mai multe categorii de imobile, situațiunea era reparabilă pe cale de interpretare judecătorească, chiar și dacă ministrul, pentru motive lesne de

1) Baudry-Lacantinerie et Fourcade, I, No. 236; Planiol, I, ed. 8-a. No. 216-225; Laurent, I, No. 283; Fr. Geny, *Méthode d'interprétation et sources du droit privé positif*, p. 61; Surville, *Eléments d'un cours de droit civil français*, I, No. 53; Alexandresco, I, p. 74, VI, p. 149 și urm.

înțeles, ar fi ezitat să se reîntoarcă cu proiectul din nou la Cameră și Senat.

Doctrina interpretării legilor admite că rolul de interpret al judecătorului trebuie să intervină și în cazul când redacțiunea textului prezentând un înțeles categoric determinat, nu exprimă, totuși, exact gândirea legiuitorului.

Nimeni nu contestă, în acest caz, caracterul legitim al interpretării, deoarece ea tinde la precizarea adevăratului scop urmărit de legiuitor și la reconstituirea intenției lui.

Această libertate acordată interpretului se razemă pe considerațiunea că interesul stabilirii adevărului primează respectul literal al unui text greșit formulat.

Bine înțeles că judecătorul nu poate fi autorizat la o asemenea interpretare numai în temeiul unei simple prezumțiuni, ci este nevoie ca dovada greșitei formulări a adevăratei intențiuni a legiuitorului să fie făcută în mod neîndoios.

În acest caz, interpretarea strâmtă care s'ar ține strict de litera textului, sacrificând spiritul legii, nu poate fi socotită decât ca o interpretare judaică, care nu ar face altceva decât să desăvârșească în fapt violarea legii sub pretextul de a o respecta» (Aubry et Rau, ed. IV, I, p. 1923; Baudry-Lacantinerie et Fourcade, I, No. 248; Gény, op. cit., p. 260; C. Apel Dijon, 20 Iulie 1896, Sirey, 1897, II, p. 61; Cass. fr. 11 mai 1897; Sirey, 1897, I, p. 336).

Judecătorul este autorizat să recurgă la interpretare, ori de câte ori este învederat că legiuitorul a spus cu totul altceva decât aceea ce a voit să spună. Speța ce adnotăm este tocmai cazul tipic în care ar fi putut interveni interpretarea instanțelor judecătorești, deoarece, deși, în urma amendamentului propus de d. Măgură s'ar fi părut că toate imobilele enumerate în art. 1 al. 8, intră în regimul oficiilor de închiriere, totuși această interpretare era categoric desmințită atât de textul votat la Senat, cât și de desbaterile urmate la Cameră, unde regimul oficiilor de închiriere a fost discutat și rezervat numai pentru imobilele bisericilor și așezămintelor de binefacere.

Întrebarea care, însă, revine în mod logic, este dacă Înalta Curte de Casație se găsea în fața unui adevărat text de lege, pe care îl putea interpreta.

VII. Un text nepublicat, sau un text publicat cu adaose ori suprimări făcute în textul votat de parlament, nu este aplicabil. Condițiunile formale pentru existența legii. Publicitatea legilor. Sancțiune

Se poate ca un text promulgat și publicat în asemenea condițiuni să fie aplicat și deci supus interpretării?

Poate fi socotit ca valabil un asemenea sistem de legiferare?

Se știe că legea trebuie să întrunească nu numai condițiunile relative la existența sa materială — condițiuni care consistă în generalitatea dispozițiilor ei și în caracterul prohibitiv sau imperativ al acestor dispozițiuni — dar și condițiunile formale, necesare existenței sale, determinate prin art. 34, 37, 38 și 88 din Constituție, potrivit cărora legile trebuiesc să fie discutate în Corpurile legiuitoare, votate, sancționate și promulgate.

Dacă este admis în doctrina dreptului constituțional, că parlamentul are puterea, fără a fi supus controlului judecătoresc, de a face legi, cărora

le-ar lipsi — din punctul de vedere material — generalitatea dispozițiilor, prin aceea că ar reglementa situațiuni izolate, individuale, totuși, o asemenea soluțiune nu mai poate fi admisibilă, atunci când legea este lipsită de condițiunile ei formale, condițiuni cari constituiesc titlul ei de aparentă validitate și aspectul sub care ea trăește și se impune spiritului public și organelor juridicționale.

Absența condițiilor formale ale unei legi îi ridică caracterul ei de expresiune, a voinței colective naționale, care trebuie să fie manifestată de Corpurile legiuitoare cu toate formele determinate prin Constituție, deoarece toate aceste forme ale discuțiunii, votării, sancționării, promulgării și publicării, nu sunt un simplu procedurism solemn și inutil, ci o adevărată garanție (Duguit, *Manuel de Droit Constitutionnel*, p. 91; Delpech, *Revue de Droit Public*, anul 1906, p. 507; Berthélemy, *Revue de Droit Public*, anul 1907, p. 472).

Statul fiind un subiect de drept, este obligat, în ipostaza sa de legislator, să nu facă legi care ar constitui o încălcare a normelor de drept public, după care trebuie să și călăuzească activitatea.

El trebuie să respecte legile, în aceeași măsură ca și supușii lui.

În țările cu constituțiuni rigide, cum este țara noastră, această obligație a Statului nu mai decurge din teoria mai mult sau mai puțin impalpabilă a respectului drepturilor private și publice, ci dintr'o declarațiune expresă a textului constituțional prin art. 34, 37, 38 și 88.

Art. 126 din vechea Constituție la care se referă motivul al II-lea de recurs, arată categoric că nici o lege, nici un regulament de administrațiune generală județeană sau comunală nu devin obligatorii decât din momentul în care au fost publicate.

Noua Constituție menține neschimbat acest principiu prin art. 38.

Tendința legislațiunii moderne este de a atribui legilor caracterul obligator, nu din momentul publicării ei, ci după trecerea unui oarecare timp dela data apariției în Monitorul Oficial.

În ante-proiectul codului civil, întocmit de d. Dim. Alexandresco, se prevede chiar, că legea devine obligatorie numai după 10 zile libere dela publicarea ei.

Din punctul de vedere al acestor condițiuni formale cerute de Constituție, legea din 14 Aprilie 1922 a d-lui Jean Th. Florescu și deci implicit art. 1 alin. 8, trebuia să fie socotit ca inexistent, întrucât Curtea de Casație recunoaște că textul publicat nu este cel votat de parlament.

Modificarea introdusă în redacțiunea textului, modificare pe care o învederează cele două publicațiuni ale legii în Monitorul Oficial No. 11 din 14 Aprilie 1922 și în Monitorul Oficial No. 19 din 28 Aprilie 1922, lipsa legii de elementul publicității, întrucât textul reconstituit de Înalta Curte, prin cercetarea desbaterilor parlamentare, nu este cel apărut în Monitor.

În drept strict, suprema noastră instanță, trebuia să constate această împrejurare, că legea nu este încă publicată și să caseze.

Măsura ar fi fost adânc păgubitoare din punctul de vedere al numeroaselor interese private angajate în asemenea condițiuni în fața justiției; din punctul de vedere al utilității generale ea ar fi fost însă o drastică și binefăcătoare sancțiune, ce ar fi îm-

piedecat credem, pe viitor, pe alți miniștri să repete experiența.

În urmă, după ce textul ar fi apărut, astfel cum a fost propus, discutat și adoptat de parlament, intervenea rolul instanțelor judecătorești de a interpreta adevăratul înțeles al legii, orientându-se în acest scop, atât după concepțiunea ei fundamentală (ratio legis), cât și după elementul istoric al realității obiective, care era nevoia și tendința de a se ajunge la normalizarea regimului juridic dintre proprietari și chiriași, prin consacarea cât mai largă a principiului liberei tranzacțiuni (v. Prefața lucrării Codul Inchirierilor a d-lor Conduratu, Periețeanu și Velescu, p. VII).

Până la publicarea textului autentic, articolul invocat și deci întreaga lege urma să fie socotite ca inexistente, neputând servi instanțelor ca normă legală pentru curmarea unui litigiu.

Singurele excepții la acest principiu, când părțile pot socoti ca executorie o lege nepublicată în formele constituționale, este atunci când e vorba de o lege declarativă numai a voinței părților, fără ca, însă, această lege să contravină unui principiu de ordine publică, sau atunci când este vorba de o lege penală ce îndulcește pedepsele prevăzute de legislația anterioară. În aceste cazuri, se admite că legea este aplicabilă imediat după promulgare, mai înainte chiar de a fi publicată. În speță, este vorba, însă, de o lege de ordine publică, deoarece art. 4 o declară expres.

Numai în Anglia o lege devine perfectă, și deci obligatorie, din momentul ce a fost votată de cele două corpuri deliberante și sancționată de Suveran.

Principiul că promulgarea și publicarea legilor, constituie o medalitate prin care se atestă de șeful Statului existența și regularitatea legii, trebuie menținut și respectat numai atunci când legea promulgată este aceea ce a fost votată de parlament, căci nu poate fi admisibil ca eroarea grosieră materială și subtilizarea textului autentic, să fie ridicate la rangul de dogmă de legiferare și să li se poată atribui caracterul și valoarea unei reguli de drept. ²⁾

VIII. Analiza motivelor de casare

Vom trece acum la analiza celor două motive de casare.

În motivul I de casare, se susține că instanța de fond a violat art. 1 al legii pentru înființarea oficiilor de închiriere și a făcut o greșită aplicațiune a art. 1 alin. 8 și legea din 14 Aprilie 1922.

Recurentul susținea, în această ordine de idei, că legiuitorul a exceptat dela beneficiul prelungirii societățile comerciale și industriale și că această excepțiune este personală, privind exclusiv categoria acestor chiriași, astfel încât proprietarul nu ar putea-o invoca, față de orice chiriaș, ca pe un drept absolut.

În sprijinul acestei teze, recurentul invoca argumentul că dacă s'ar da o altă interpretare textului, s'ar crea o categorie de proprietari privilegiați și o altă categorie de proprietari neprivilegiați, ceea ce nu a fost în intențiunea legiuitorului.

Discuțiunea acestui motiv de casare presupune

neapărat înlăturarea motivului al II-lea, referitor la faptul că instanța de fond a aplicat un text inexistent, care nu fusese votat de Cameră și de Senat.

Chestiunea ce urmează a fi examinată, este aceea de a se ști, dacă excepțiunea dela principiul închirierii forțate este un drept absolut, acordat proprietarului, spre a-i facilita trecerea la regimul liberei tranzacțiuni sau este o simplă excepție limitată, cu caracter personal, pe care proprietarul nu o poate invoca decât numai față de categoriile de chiriași enumerate în art. 1 alin. 8, al legii din 14 Aprilie 1922.

În cazul când această excepție nu este un drept absolut, acordat proprietarului unui apartament ce fusese închiriat unei societăți anonime față de orice categorie de chiriași, este evident, că instanța de fond a încălcat art. 1 din legea pentru înființarea oficiilor de închiriere, care prevede, că „orice fel de închiriere de case, pentru locuit, cât și prăvălii și de orice fel de clădiri, pentru întreprinderi comerciale sau industriale, devenite libere după promulgarea legii afară de clădirile ce se contruesc din nou, se va face numai prin oficiul de închiriere“.

Credem, că excepția dela beneficiul prelungirii nu este acordată proprietarului unui apartament închiriat unei societăți anonime, numai față de anumită categorie de chiriași, ci constituie un drept absolut față de orice chiriaș ce ar fi dorit să ia apartamentul, astfel încât oficiul de închiriere nu mai avea nici un rol în atribuirea unor așezări locuințe.

Din textul art. 1 alin. 8, astfel cum a fost votat de Senat și adus în discuția Camerei, se vede limpede că scopul legii a fost de a da în libera tranzacțiune categoriile de imobile acolo enumerate.

La Cameră, discuțiunea provocată de d. Iorga și amendamentul d-lui Măgură, s'a mărginit numai la scoaterea din regimul liberei tranzacțiuni a imobilelor ce aparțineau bisericilor și instituțiilor de binefacere.

Nu a fost vorba, nici un moment, ca celelalte categorii de imobile să fie scoase de sub regimul libertății de contractare pe care îl consacrase legiuitorul.

Din amendamentul d-lui deputat Măgură, propus și admis de Cameră la partea ultimă a art. 1 alin. 8, rezultă că la principiul pus prin art. 1 alin. 8, că toate contractele se prelungesc, s'a făcut o excepțiune cu privire la contractele hotelurilor, băncilor, societăților anonime, etc.

Ca o măsură de înaltă echitate și ca un început de îndreptățire a acestei categorii de proprietari, legea a dispus că ei vor avea dreptul să trateze cu chiriașii lor în afară de orice restricțiune asupra prețului și în afară de orice intervențiune din partea oficiului.

A admite interpretarea că oficiile de închiriere mai puteau avea sub autoritatea lor și aceste imobile, ar fi fost să se răpească, pe cale piezișe, un drept consacrat formal de un text de lege în favoarea acelor proprietari, pe cari legiuitorul, ca o măsură de tranziție către normalizare raporturilor dintre proprietari și chiriași, a voit să-i favorizeze, dându-le posibilitatea de a încasa chirii al cărui quantum să fie determinat de jocul economic firesc al cererii și ofertei.

Art. 1 alin. 8 al legii chiriilor din 14 Aprilie 1922, prin care se stabilește principiul liberei tranzacțiuni, pentru anumite imobile, a abrogat implicit

²⁾ Baudry-Lacantinerie et Fourcade, I, No. 111; Aubry et Rau, I, ed. V-a, p. 92; Huc, I, No. 42 și 45; Laurent, I, No. 25—28; Planiol, I, ed. 8-a, No. 167 și urm.; Leon Duguit, *Manuel de Droit Constitutionnel*, ed. 2-a, No. 29 și 32; C. Disescu, *Dreptul Constituțional*, ed. 3-a, p. 857—859.

art. 1 din legea pentru înființarea oficiilor de închiriere, deoarece aceste două texte fiind inconciliabile, urmează să se aplice principiul din materia abrogării tacite, potrivit caruia orice dispozițiune contrarie a unei legi speciale posterioare, abrogă dispozițiunea corespunzătoare dintr-o lege specială anterioară.

Acestea sunt considerațiunile ce ne autoriză să conchidem că motivul I de casare este nefundat.

În ceea ce privește cel de al doilea motiv de casare, ne referim la discuțiunea urmată mai sus și socotim că înalta Curte nu putea reține și face aplicațiunea unui text, care din punctul de vedere al principiilor constituționale era fără ființă.

* * *

În vasta luptă, veșnic agitată, în care se plămădesc și se formulează, cu sacrificiul tragic al vieților și iluziunilor noastre, principiile ce vor asigura lumii de mâine o Dreptate mai desăvârșită și deci o fericire mai mare, inșiștia sau negațiunea Dreptului, îmbracă o serie nesfârșită de forme ce nu pot fi prinse în clasificările noastre rigide și limitate.

Dar, dacă, există o formă, care prin aspectul ei exterior, prin caracterul ei intrinsec și prin consecințele ei dezastruoase, întrece ca gravitate toate manifestațiunile pe care le poate îmbrăca inșiștia, aceasta este toleranța și absolvirea acordată acelor care înfrâng ordinea de drept.

Scuza inșiștiei este alimentarea și perpetuarea acestei inșiștii, un îndemn vinovat la sfidarea legilor și cea mai gravă lovitură adusă ordinii sociale.

TRAIAN ALEXANDRESCU

Avocat

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA III

Audiența dela 20 Decembrie 1923

Președinția d-lui D. G. MAXIM, Președinte

Bernard Kaufman prin av. Leo Vogel cu Leon Landmann

prin av. Jules Wisner

Decizia civilă No. 895

Act de comerț. — Samsarlăc la vânzarea de imobile. Este act civil. — Competența ratione personæ. — Declinare din oficiu. — Domiciliu. — Asociat.

Vânzările și cumpărările de imobile au un caracter civil, ca atare nu pot fi obiect al unui fapt de comerț, mijlocirea unei atari vânzări imobiliare este deci un fapt civil indiferent dacă persoana care face asemenea operațiuni are profesiunea obișnuită de samsar.

Acțiunea în cererea remunerării misitiei urmează a se intenta deci la domiciliul pârâtului.

Acest domiciliu e acolo unde își are principala reședință personală, adică unde exercită un comerț sub firmă individuală și e înscris la biroul populației, iar nu la sediul unei societăți, unde pârâtul, deși asociat, nu-și are centrul activității sale.

Curtea,

Asupra apelului făcut de Bernard Kaufman în contra sentinței civile cu No. 459/923 a Trib. Ilfov s. III, prin care și-a declinat competența de a judeca acțiunea intentată de Leon și Leizei Landman, intimatul de azi, cu petițiunea înregistrată la No. 22809/922, împotriva

numitului apelant și a dispus ca dosarul să se înainteze Primului-președinte al Trib. com. s. I pentru a seziza instanța competentă comercială care să judece pricina;

Având în vedere susținerile părților și actele dela dosar, din care se constată că Landman a chemat în judecată civilă înaintea Trib. Ilfov pe apelantul B. Kaufman, cerând ca acesta să fie obligat la plata sumei de lei 24.000, drept comision pentru mijlocirea ce intimatul pretinde că ar fi făcut apelantului să-și vândă imobilul din București str. Oron No. 6, unui domn Gh. Ioescu; că înaintea primei instanțe, pârâtul, apelantul de azi, a susținut că fiind vorba de o acțiune mobilă și cum domiciliul său este la Iași, a cerut ca Trib. Ilfov să-și declină competența, iar reclamantul, intimatul în apel, fără a contesta că afacerea este de o natură civilă, a obiectat numai că pârâtul domiciliază în București; că, în urma acestor susțineri, Trib. Ilfov, s. II civilo-corecțională, unde acțiunea fusese repartizată din oficiu, găsim că afacerea este de natură comercială, pe baza art. 3, alin. XII și a art. 895 cod. com., prin menționata sentință și-a declinat competența;

Având în vedere că, în contra acelei sentințe s'a făcut apel numai de pârâtul B. Kaufman, și a susținut cum că greșit tribunalul a considerat această afacere de comercială, neputând ridica chestiunea din oficiu, din moment ce părțile au tăcut, ceea ce însemnează că părțile au achiesat ase judeca de instanțele civile în afaceri comerciale și vice-versa; dar că, în orice caz, apelantul susține, afacerea în sine nici nu poate fi considerată comercială față cu textul art. 3 cod. com., așa că, fiind civilă, și cum face dovadă prin acte că domiciliul său este la Iași, urmează ca dosarul să fie înaintat la tribunalul domiciliului său spre a fi judecat, adică la tribunalul Iași;

Având în vedere că, în ce privește competența tribunalului civil de a judeca această afacere, a fost de acord și intimatul, pe motiv că este de natură civilă, dar că, s'a opus de a fi înaintată la tribunalul Iași, susținând că domiciliul pârâtului este în București;

Că, aceasta fiind situațiunea în care procesul se prezintă, urmează a se examina mai întâi dacă afacerea este de natură comercială sau civilă, și în urmă a se vedea care este instanța competentă a judeca pricina;

Având în vedere că Tribunalul, prin considerentele sentinței apelate, motivează că legiuitorul, prin art. 3, alin. XII din codul comercial, consideră ca fapte de comerț și mijlocirea pentru vânzări de case;

Având în vedere că legea, prin art. 3 menționat, la care se referă Tribunalul, prevede textual la alin. XII de sub acel articol, că se consideră ca fapte de comerț operațiunile de mijlocire (sămsărie) în afaceri comerciale;

Având în vedere însă că, în speță, după cum s'a arătat mai sus, nu poate fi vorba de un fapt de comerț în sensul legii, deoarece mijlocirea pentru care reclamantul Landman pretinde o sumă de bani dela pârâtul Kaufman, apelantul de azi, este privitoare la vânzarea unui imobil, ori vânzările și cumpărările de imobile au caracter civil și deci nu pot face obiectul unui fapt de comerț, din moment ce se dovedește că operațiunea de mijlocire nu avea loc într-o afacere comercială, iar fapta mijlocitorului este civilă ca și afacerea care mijlocită, indiferent dacă persoana care face o asemenea operațiune are calitatea sau profesiunea obișnuită de mijlocitor sau samsar;

Considerând dar că, odată stabilit cum că afacerea pentru care părțile se judecă este civilă, lucrul necontestat de ele, urmează a se vedea care este domiciliul pârâtului apelantului Kaufman;

Având în vedere că acesta a contestat cum că domiciliul său ar fi în București, str. Smârdan No. 23, unde

reclamantul Landman l a citat, ci în oraşul Iaşi, după cum face dovadă cu certificatul ce prezintă ;

Având în vedere că, în adevăr, din certificatul cu No. 11990/923, liberat de primăria oraşului Iaşi, se constată că apelantul Bernard Kaufman domiciliază în acel oraş, str. Ştefan-cel-Mare No. 61 şi este înscris la biuroul populaţiunii comisariatului circ. IV sub No. 2053 din 6 Martie 1921, iar din certificatul Grefei Trib. Iaşi, s. III, cu No. 9455/923, de asemenea se constată că apelantul are înscrise în registrul firmelor individuale la No. 201/913 firma pentru comerţ de manufactură, cu sediul comercial în Iaşi, str. Ştefan-cel Mare 46 ;

Că, prin urmare, faţă de aceste acte, rămâne fără valoare în cauză certificatul No. 2049 /922, liberat de Grefa Trib. Ilfov, s. I comercială, prezentat de reclamantul Landman înaintea primei instanţe şi pe baza căruia acesta susţine că domiciliul pârâtului este în Bucureşti, întrucât deşi se constată că societatea în nume colectiv Bernard Kaufman & Co. are firma înscrisă la Trib. Ilfov, pentru comerţul manufactură în en-gros, cu sediul în Bucureşti, str. Smârdan 23, domiciliul la care dânsul a fost citat, însă cea societate din care este adevărat că şi pârâtul face parte, nu poate determina competenţa instanţei judecătoreşti, de care, potrivit art. 78, alin. III din codul comercial, societăţile comerciale formează o persoană distinctă de a componentilor ei, şi cum în speţă s'a stabilit că afacerea este civilă, pârâtul care este unul din componentii acelei societăţi, are domiciliul său personal în Iaşi, evident că acţiunea, conform art. 58 pr. civ., trebuia să fie adresată la tribunalul domiciliului pârâtului, adică la Trib. Iaşi ;

Că, aşa fiind, apelul pârâtului Kaufman fiind fondat, are a fi admis, a se r forma sentinţa apelată şi în consecinţă a se dispune înaintarea dosarului cauzei tribunalului Iaşi spre judecare.

Pentru aceste motive, Curtea, admite apelul, etc.

(ss) D. G. Maxim I. Coandă, I. Botez.

Grefier (ss) St. Ştefănescu.

NOTĂ. — Judicioasa decizie, reprodusă mai sus, tranşează următoarele interesante probleme juridice :

1. Dacă tribunalul civil, sesizat de o cauză de natură comercială, îşi poate, din oficiu, declina competenţa dacă părţile nu au invocat lipsa de competenţă.

2. Dacă misitia la o vânzare de imobile constituie un fapt de comerţ.

3. Dacă asociatul poate fi citat la sediul societăţii, al cărei component e, atunci când domiciliul său personal e altul şi când se judecă pentru o cauză personală chiar cu celalt asociat.

În privinţa dreptului instanţei civile, sesizată de o cauză comercială, de a-şi declina competenţa chiar dacă părţile au acoperit, prin tăcerea lor, incompetenţa instanţei, Curtea de apel consideră juridică soluţia dată de tribunal, care îşi declinase competenţa deşi părţile nu numai că nu ridicaseră incidentul de incompetenţă, dar erau chiar de acord că acţiunea e de natură civilă. Soluţiunea Curţii e *implicită*, întrucât, independent de acordul părţilor, analizează şi combate în fond soluţia tribunalului.

S'ar părea, la prima vedere, străgănitoe acest drept al instanţei de a-şi declina competenţa, deşi

părţile nu invoacă lipsa de competenţă. S'ar părea că devremece incompetenţa instanţei civile de a judeca afaceri comerciale (şi invers) se acoperă conform art. 108 c. pr. civ., *dacă nu s'a propus* la întâia instanţă înaintea oricărei apărări asupra fondului, — o atare *invocare a incompetenţei de către părţile prigonitoare* e necesară şi că deci instanţa, în lipsa unei atari *propunerii*, nu poate să se desesizeze din oficiu.

Credem însă că o interpretare atât de *literală* a textului depăşeşte intenţia legiuitorului. Ceeace citatul articol din procedura civilă înţelege să dispună, este o curmare a pericolului de a se invoca incidente de incompetenţa în a doua instanţă, întinzându-se astfel părţii potrivnice cursa de a se lăsa să fie judecată şi a pierde astfel o vreme preţioasă şi beneficiul a două instanţe pentru vidarea incidentului de incompetenţă. Nu credem însă că legiuitorul a înţeles a face din judecatori automate de înregistrare în rezolvarea acţiunilor pe cari părţile ar avea fantezia sau interesul a le introduce înaintea unei instanţe incompetente.

E suficient să ne gândim la consecinţa practică pentru ca soluţia, căreia ne alipim, să apară în lumina adevărului.

Să ne închipuim că doi soţi, grăbiţi să divorţeze, se adresează tribunalului comercial, unde, fireşte, termenele de judecată sunt mai scurte şi, de bunăseamă, nu invocă incompetenţa jurisdicţiei. E admisibil ca judecătorii să primească această farsă fără a avea dreptul să intervie pentru respectul datorit justiţiei ?

A pune problema este, credem, a impune soluţia în numele bunului simţ.

Deaceea, oricare ar fi dorinţa părţilor de a se judeca şi inerenta străgănire ce o atare măsură cauzează, credem, de acord cu Glasson, I, ed. II, p. 697, Tocilescu, II, p. 208 şi Săndulescu-Noveanu, p. 274, că tribunalul greşit sesizat de o cauză pentru care ar fi în această speţă incompetent, poate să judece, dacă părţile nu propun incompetenţa, dar *nu e obligat s'o facă*.

* * *

Asupra chestiunii de a se şti dacă *misitia la o vânzare de imobile constituie un fapt de comerţ*, discuţia nu este de lege lata posibilă.

Intr'adevăr, textul art. 3, alin. XII al codului comercial prevede ca fapte de comerţ : *operaţiunile de mijlocire (samsărie) în afaceri comerciale*.

Or, conform textului nostru, cumpărările şi vânzările de imobile nu sunt fapte de comerţ, chiar dacă intenţia de speculă a prezidat la încheierea lor.

Pentru motive, cari nu rezistă unei critici elementare, legiuitorul nostru nu a reprodus în textul român alineatul articolului italian, care consideră comerciale transacţiunile imobiliare.

V. în acest sens : M. A. Dumitrescu, I, No. 64 şi urm. ; C. C. Arion, p. 52 şi urm. No. 31.

E chiar de remarcat că în timp ce în Franța, în tăcerea legii, controversa a fost cu puțință¹⁾, la noi discuția ar fi oțioasă față cu gestul eloquent al legiuitorului care nu a reprodus din codul italian dispozițiunile privitoare la imobile.

Orcum, enumerarea art. 3 cod. com. e *limitativă* (cel puțin în sensul că, pe cale de analogie, nu pot fi considerate fapte de comerț cele cari ar lovi în însăș intenția legiuitorului²⁾, samsarlăcul privitor la o operațiune asupra unui imobil neavând ca substrat o operațiune comercială, cum cere expres alin. XII al art. 3 cod. com., nu poate fi act de comerț și din acelaș motiv, nefiind vorba de un act comercial, nu se poate aplica art. 56 cod. com., chiar dacă una din părți e de profesie samsar.

V. în acest sens: *M. A. Dumitrescu*, I, p. 129, No. 216—217 și *Eft. Antonescu*, I, pag. 114, sub art. 3, alin. XII, No. 1 și 4 (Cas. rom. s. I, decizia 289/22 Iunie 1891, Bul. 1891, p. 744 și Trib. Ilfov s. I, sentința 88/17 Ianuarie 1896).

Dar toată această discuțiune supusă textului actual nu are aceeaș înfățișare din punct de vedere logic, de lege ferenda.

Mercantilizarea operațiunilor imobiliare în ultimul timp a determinat pe legiuitor să aplice vânzării de imobile taxa de 1 la sută asupra cifrei afacerilor, ceea ce indică intenția de a extinde prevederile codului de comerț și tranzacțiunilor imobiliare. Autorii, pe cari i-am citat mai sus, supunându-se textului legii, sunt însă de acord a cere modificarea.

* * *

In fine, în privința citării asociatului la sediul

1) Interpretând larg sensul expresiunii «*dévoirées et marchandises*» din art. 632 cod. com. fr., au fost autori partizani ai extinderii comercialității și asupra imobilelor (*Em Oâvier*, *Revue pratique*, 1856. 1. 241; *Demangeat*: as. Bravard-Veyrières, VI, pag. 324-28; *Beslay*, *Comment. du code com.*, I, No. 107-113; *Garsonnet*, *Rev. crit.*, 1869. 2. 325; *Ruben de Couder*, *Dict. du dr. com.* V° Acte de com., No. 91), și instanțe, cari au admis acest punct de vedere (C. Paris, 24 Mai 1849, D. 50. 2. 11 și 18 Oct. 1851. D. 54. 2. 245; C. Aix, 5 août 1868, D. 68. 2. 209 și 23 juil. 1881. J. Pal. 83. 1. 217. S. 83. 2. 135; C. Paris, 24 mai 1864, D. 64. 2. 219. S. 68. 2. 330 și J. Pal. 1. 223 cu nota Labbé, care critică distincția între actul izolat și cumpărările repetate spre a revinde; C. Chambéry 21 janv. 1903 (Droit și 24—26 sept. 1903).

În sens contrariu: *Molinier*, *Dr. comm.*, I, No. 14; *Bravard-Veyrières*, VI, 324; *Pont. Sociétés*, I, No. 106; *Labbé*, S. 1868, 2. 329; *Thaller*, *Tr. élém. de dr. comm.*, No. 18; *G. Dreyfus*, *De l'exclusion des immeubles du domaine du dr. comm. și Lyon-Caen et Benault*, *Tr. de dr. comm.*, ed. 1906, I, No. 109 și urm., p. 118 și urm.). Ca jurisprudență: Cas. fr. 4 juin 1850, D. 50. 1. 163; C. Paris 15 févr. 1868, D. 68. 2. 208; S. 68. 2. 529 și J. Pal. 1863, 1. 229; Trib. civ. Annecy 28 déc. 1884, La Loi 23 Aug. 1885; Cass, 18 avr. 1882. J. Pal. 82. 1. 1016. S. 82. 1. 407; C. Bourges 7 juil. 85. S. 86. 2. 21; J. Pal. 86. 1. 202; C. Poitiers 31 janv. 89. S. 89. 2. 80; J. Pal. 89. 1.

În Belgia, anterior legii din 15 Dec. 1872, se pronunțase în sensul aplicării la imobile a dreptului comercial *Pandectes belges* V° Actes de comm, No. 222 și urm.—*Contra*: C. din Bruxelles 21 avr. 1873. *Jurisprudence d'Anvers* 1874, 2. 40.

2) Pentru enumerare *limitativă* C. G. Arion, op. cit., pag. 48. *Contra* *M. A. Dumitrescu*, I, No. 25, p. 30.

societății, al cărei component e, atunci când domiciliul său personal e altul, iar cauza e tot de natură personală, soluția Curței e de asemenea juridică și echitabilă.

Art. 58 al cod. pr. civ. prevede acțiunea în materie personală și mobilă la tribunalul domiciliului pârâtului, iar în caz de necunoaștere a domiciliului, la tribunalul reședinței sale.

În viața practică, deosebirea între domiciliu și reședință nu se prea face. În orice caz, art. 87 al cod. civ. prevede că *domiciliul este acolo unde cineva își are principală sa așezare*.

D-l D. Alexandresco (I, p. 457) explică această expresiune a codului astfel: «E centrul activității, intereselor, ocupațiilor legăturilor și afecțiunilor sale» și adăogă: «Persoana, care ar avea mai multe stabilimente, de ex.: mai multe case de negoț sau mai multe fabrici, își va avea deci domiciliul la locul unde, după aprecierea judecătorilor, acea persoană își va avea stabilimentul cel mai de căpetenie».

De regulă, acest domiciliu este acel al locuinței familiare (casa); dar el poate fi și la magazinul sau biuroul în care o persoană își exercită profesiunea în mod principal și statornic.

Din acest punct de vedere, deși o societate constituie o persoană juridică distinctă, conform art. 78, alin. III cod. com., de a membrilor săi și, deși art. 62 cod. pr. civ. prevede acțiunea la tribunalul sediului social numai în materie de societate, instanțele ar putea totuși considera într-o apreciere suverană de fapt, pe o persoană ca avându-și domiciliul legal la sediul societății al cărei asociat în nume colectiv sau comandat este, dacă în fapt s'ar dovedi că își are acolo centrul ocupației sale și că un alt loc de reședință principală nu poate fi dovedit.

În speță însă, Curtea constată că apelantul deși asociat într-o întreprindere cu sediul în București, își are principală așezare comercială și familială în Iași, unde exercită un comerț individual și locuiește împreună cu familia sa. Curtea ține seamă și de faptul foarte important că apelantul este înscris la biuroul populației din Iași.

Într'adevăr, domiciliul rezultând în primul rând dintr'un act de voință, credem că o atare manifestare de voință prin înscrierea la biuroul populației trebuie să prevăleze asupra oricărei alte situații de fapt, neputându-se impune unei persoane, în lipsa unei dispoziții legale (soție, minor, etc.) alt domiciliu legal decât acela, pe care a ținut să și-l alegă.

ALEX. VELESCU.

Sub presă Tabla de materii a Jurisprudenței Generale pe 1923. Prețul 50 lei. Se va expediă, la cerere, peste 15 zile, tuturilor celor ce va achita costul, la care va adăoga 5 lei pentru porto postal recomandat